بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތުގެ ނިންމުން

- **ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު:** 2020/HC-A/257
- **އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް:** ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- **އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދޭ ފަރާތް:** އަލީ އާދިލް، ސ. ފޭދޫ، އިރާސްވެނުގެ
- **މައްސަލައިގެ ބާވަތް:** އިންޖީނުލި އެއްޗެއް ނުރައްކާތެރިކޮށް ދުއްވުން

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު
ފަނޑިޔާރު ޙަސަން ސަޢީދު
ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ޝުޖޫނާ

ނިންމި ތާރީޚު:

02	ޛުލްޙިއްޖާ	1446
29	މެއި	2025

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ނަޒަރުސާނީ ކުރެވުނު ތާރީޚް:

27 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1442

23 ނޮވެމްބަރު 2020

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- ނަންބަރު: 109/Cr-C/2016
- ނިންމި ކޯޓު: ކްރިމިނަލް ކޯޓު
- ބާވަތް: އިންޖީނު އުޅަނދެއް ނުރައްކާތެރިކޮށް ދުއްވުން
- ޙުކުމްކުރި ތާރީޚް: 01 ނޮވެމްބަރު 2016
- ނިމުނު ތާރީޚް: 17 ސެޕްޓެމްބަރު 2020

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
ވަކާލާތު ކުރީ:
ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ އަލްއުސްތާޛާ މަރްޔަމް ސަމާހާ
ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ އަލްއުސްތާޛު ޝާހީދު ރަޝީދު

އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދާރީވާ ފަރާތް
ޢަލީ ޢާމިރު، ސަނީވިއު، [illegible]
ވަކާލާތު ކުރީ: ނެތް

ޖިނާއީ – [illegible] [illegible] - ޑްރަގް [illegible] - ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 - [illegible] [illegible] ޤާނޫނު – 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) - 63 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ހ) - 32 ވަނަ މާއްދާ - 33 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) - ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) - 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) - 59 ވަނަ މާއްދާ - 61 ވަނަ މާއްދާ - 223 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) - ޤާނޫނު ނަންބަރު 10/2020 - ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 ([illegible] [illegible] ޤާނޫނު) އަށް 4 ވަނަ އިސްލާޙު ގެނައުމުގެ ޤާނޫނު - ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 - ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible] – 111 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/66 - ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible] - 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) - ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2011 - [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނު - 19 ވަނަ މާއްދާ - 17 ވަނަ މާއްދާ - 12 ވަނަ މާއްދާގެ - [illegible] [illegible] ގަވާއިދު 6 - 76 ވަނަ މާއްދާ - ގަވާއިދު ނަންބަރު 4/2009 - [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ގަވާއިދުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) - އިންސާނީ [illegible] [illegible] [illegible] - [illegible] [illegible] - [illegible] [illegible] - [illegible] [illegible] - [illegible] [illegible] – ޤާނޫނު [illegible] - [illegible] [illegible] – [illegible] [illegible] [illegible] - [illegible] [illegible] [illegible] - [illegible]

ފަނޑިޔާރު [illegible]

ތަޢާރަފު

1. މި މައްސަލައަކީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 109/Cr-C/2016 ޤަޟިއްޔާއާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް (މީގެފަހުން "ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް" ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް" ނުވަތަ "ދައުލަތް"ކަމަށް ބުނެވިދާނެ)ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބަލާފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެކެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތަކީ، ސ. މީދޫ، އިރާސްމުވާގެ، އަލީ އާޒިމް[1] (މީގެފަހުން "އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތް" ނުވަތަ "އަލީ އާޒިމް"ކަމަށް ބުނެވިދާނެ)އެވެ.

މައްސަލައިގެ ކަންހިނގާފައިވާގޮތް

2. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި ދައުލަތުން އަލީ އާޒިމްގެ މައްޗަށް ކޮށްފައިވާ ދައުވާއަކީ، އަލީ އާޒިމް، 23 ފެބްރުއަރީ 2015 ވާ ދުވަހު 21:45 ހާއިރުކަށްހާއިރު، މާލޭގެ ޖަވާހިރުހިނގުން އިރުން ހުޅަނގަށް [illegible]، ރަޖިސްޓަރީ ނަންބަރު AA0B-P3020 ސައިކަލު ދުއްވާފައި ދަނިކޮށް، އެމަގުން ހިނގާފައިދިޔަ ހއ. ހޯރަފުށި، ގޯޅިގެ، އަޙުމަދު ޢަބްދުﷲގެ ގައިގައި ޖެހި ދުއްވި ސައިކަލުންޖެހި އެކްސިޑެންޓް ވެފައިވާތީއާއި، އެ އެކްސިޑެންޓްގެ ސަބަބުން އަޙުމަދު ޢަބްދުﷲއަށް ލިބުނު އަނިޔާތަކަށް އައި.ޖީ.އެވެ. ހޮސްޕިޓަލްގައި ފަރުވާދެމުން ދަނިކޮށް އަޙުމަދު ޢަބްދުﷲ ނިޔާވެފައިވާތީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 (އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނު)ގެ[2] 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން، އިންސާނެއް [illegible]

---

[1] ދިވެހި ރައްޔިތެއްކަން އަންގައިދޭ ކާޑު ނަންބަރު A268863.

[2] މީގެފަހުން "އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނު"ކަމަށް ބުނެވިދާނެ.

ނުރައްކާތެރިކޮށް ދުއްވުމުގެ ކުށުގެ ދައުވާއާއި، މި އިސްތިއުނާފުގެ ސަބަބުން އަޙުމަދު ޢަބްދުﷲ ނިޔާވެފައިވާތީ، އަޙުމަދު ޢަބްދުﷲގެ ވާރިސުން އެދިގެންނެވުމުން ގޮތުގެ ނިންމުމުގެ މައްސަލައެވެ.[3]

3. މި މައްސަލައިގެ އަޑުއެހުންތައް 07 ޖުލައި 2021 ދުވަހު ނިމުނުކަމުން، މި މައްސަލައަށް ހުކުމްއިއްވުމުގެ ޝަރީޢަތް ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. އަދި މިގޮތަށް މައްސަލައަށް ހުކުމްއިއްވުމަށް 28 ނޮވެމްބަރ 2024 ދުވަހު އަޑުއެހުމެއް ބާއްވައި، ޝަރީޢަތުން ދުވަހާ ސާބިތުކަން، އަޑުއެހުމުގައި ނިންމާފައިވެއެވެ.

ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ނިންމިގޮތް

4. ދަޢުވާތެރިން ހުށަހެޅި ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ ތިރީގައި އެވަނީއެވެ.

"ދަޢުވާ: ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ސިލީމް / އިރުޝާދުވާގެ، އަލީ ޝާހިދުގެ މައްޗަށް ކުރާ ދައުވާއަކީ ދުއްވާ އިންޖީނު އުޅަނދު ނުރައްކާތެރިކޮށް ދުއްވުމުގެ ކުށުގެ މި ދައުވާ ސާބިތުކޮށްދޭ ފަރާތުން ބުނެދެނީ، 23 ފެބްރުއަރީ 2015 ވަނަ ދުވަހުގެ 21:45 ހާއިރާކަށް، މިނާ މާޖީ ގޮލްހިރިއަދުން ނިކުން ހުޅުހެނދުން ޕާކު ގައި ބަނޑުބޮޑު ނަންބަރު P3020 ސައިކަލުގައި ދުއްވާފައި ދިޔަ، ހުޅުހެނދުމަގުން ދިޔަ ހަރުގަނޑުން / ގޮތެއްގައި އަޙުމަދު ޢަބްދުﷲގެ ގައިގައި ޖެހި ދުއްވި ސައިކަލުން ޖެހި އެކްސިޑެންޓުވެފައިވާއިރު، މިއެކްސިޑެންޓުގެ ސަބަބުން އަޙުމަދު ޢަބްދުﷲ އަށް ލިބުނު އަނިޔާތަކުން އަލީ ޝާހިދު ކޯޓަށް ޙާޟިރުކުރުމަށް ދަޢުވާކުރެވުނު ފަރާތުން އަޙުމަދު ޢަބްދުﷲ ނިޔާވެފައިވާކަމަށް ބުނެ، ދައުލަތުން ހާޒިރުކުރި ހެކިންނަށް ދިމާވާ ދައުވާތަކެއް އަލީ ޝާހިދުގެ ވާހަކައިން އިންކާރުކުރެވިފައިވާތީ، ދައުލަތުގެ ފާހަގަކުރެއްވުން އަލީ ޝާހިދުގެ މައްޗަށް ކުރަންވާނެކަމަށް ދަޢުވާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އިސްތިއުނާފުގައި، އެއަށްވުރެ ދެކުނު ފަރާތުގެ ފާހަގަކޮށް 60 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ކުށަކަށް ދަޢުވާކުރެވިފައިވާ އިންސާނުންނަށް، މާއްދާގެ ޖަޒާއަށް ހުކުމްކުރުމަށް، އެކަމަކަށް ދައުވާ ދަޢުވާކުރުމަށް، އަޙުމަދު ޢަބްދުﷲ އަށް، މާރިޔާ ބުރަ، ބަންދަށް 8 މަހާ ފިރިގައިވާ ދާއިމީ ހުވަފެނުގައި އިން ފަރާތަކަށްވުރެ، މަގުމަތީ ޓްރެފިކު ނިޒާމުގެ ހުކުމުން ހިނގުމުގެ ސަލާމަތީ ދައުލަތުގެ ކަނޑައެޅުމަށް، މަގުމަތީގެ ދުއްވާ ގޮތުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން މަގުމަތީ އެހެނިހެން ދުއްވާ އުޅަނދު ހިންގުމާއި، މަގުން ސަލާމަތް ކުރުމާއި ބަލައިގަނެ ދުއްވާ ކުރުމާއި، ނުވަތަ މަގުމަތީ މީހުން ހިނގުމުގެ ހަމަތަކެއް ކަނޑައަޅައިގެން ނިކުމެ ފަސް ފަރާތްތަކުގެ ހަރަކާތްތަކުން ފެނިގެން ހުރެ، ޓްރެފިކް ގޮޅި ދެކެ ނުރައްކާތެރި ކަރުދާސްތައް އަޑުއިވެނިވި ސަލާމަތް ކުރުމަށް ވިސްނުމެއް، ބަލާނީ ހިނގުމުން އިދާރީ ހުކުމަކުން ދިޔަ ސައިކަލު ފުރަތަމަ ބަލިކަށް ސާބިތުވާކަން އިސްތިއުނާފުގެ، ސައިކަލުގައި ތިބި ދުވާލުން ފެށި، އަލީ ޝާހިދު އަދިން ސައިކަލު ކަނޑައެޅުމުގެ ފަހު، އެއީ ޤާނޫނު ސައިކަލު ކަނޑަވާލިން ދިޔައީ މަގުގެ ފުރަތަމަ ދުއްވިކަން ކަނޑައަޅާތީ، އެއީ އަޙުމަދު ޢަބްދުﷲ ދާ ހިނގުމުގެ ސައިކަލު ކަނޑައަޅައިގެން ދިޔަ ފަރާތްތަކުގެ ގެއްލުން، ސިޔާ މަގު ދުއްވުމުގެ ހުރަސްތަކުގެ ނުރައްކާތެރިކަން ނިކުމެ ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ހުރީ ގަދަކަމުން ސަލާމަތާއި ހަރަކާތްތަކުގެ ކަނޑައެޅުމަށް ގާބިލު ނުވާ ފަރާތްތަކުގެ ތަރުތީބު

---

[3] މި މައްސަލައިގެ ފުރަތަމަ 15 ޖުލައި 2016 ވަނަ ދުވަހުން ޝަރީޢަތުގެ އަޑުއެހުމުގެ، ދައުލަތުގެ މަޢުލޫމާތު ކަނޑައެޅުން.

[illegible]
[illegible]
[illegible] ޢަބްދުﷲ[4] [illegible] 02 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] (08 [illegible]) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ޢަބްދުﷲ
[illegible] ޢަބްދުﷲ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]."

އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާތަކާއި ދެފަރާތުގެ ވާހަކަ

5. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 109/Cr-C/2016 ޤަޟިއްޔާ ނިންމަވާފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން 2 (ދެ) ނުކުތާ ހުށަހަޅާފައެވެ. މި

---

[4] [illegible] ޢަބްދުﷲ [illegible]

މައްސަލައިގެ އިސްތިއުނާފު ފޯމުގައިވާ ނުކުތާތަކާއި، އެ ނުކުތާތަކުގެ ތަފްސީލާއި، ދިފާޢުއްޖަވާބުގެ ކަރުދާހުގެ ސަފްހާތަކުގެ ތަރުތީބުގައި ދެކޮޅުން މައިގަނޑު ވާހަކަތައް ލިޔުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީއެވެ.

6. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ފުރަތަމަ ނުކުތާއަކީ، ޝަރީޢަތް ކުރި ކޯޓުން މި މައްސަލަ ނިންމާފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ[5] 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)އާ ޚިލާފަށްކަމަށެވެ. މި މައްސަލައިގައި އަދި އެކުލެވޭ މައްޗަށް ދައުލަތުން ކުރި ދައުވާއާއި، ދައުވާގައިވާ ތުހުމަތު ބަޔާންކޮށް ޝަރީޢަތުގެ މާއްދާއާއި، ދައުލަތުން ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައި ކަންކަން ތަފްސީލު ކޮށްފައިވެއެވެ. ދައުލަތުން ކުރި ދައުވާގައި ބަޔާންކުރައްވާ މާއްދާގައި، ނަޒަރީގޮތުން ނުވަތަ ފުރުޞަތުދެވުން، އެގޮތުން ދޭތެރޭގައި ޖިނާއީގެ ފުރުޞަތު ގޮތުގެ ލިޔުމުގައި، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅާ ބަދަލުދިނުމުގެ އަދަދުގެ އިތުރުން، އެ އުޖޫރަ ދެއްކިދިނުމުގެ ވަގުތަކީ 10 (ދިހައެއް) ދުވަސް ދުވަހުގެ މުއްދަތެއް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.

7. މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުގެ ދައުވާގައިވާކަން ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހަޅައިދީފައި 3 (ތިނެއް) ކަމެއް ސާބިތު ކުރެވުނުކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ. އެކަންކަން ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީއެވެ.

7.1 މުދަލުގެ ފުރުޞަތު ގެއްލުން ލިބިފައިވާކަމާއި؛

7.2 ނަގައިގަތުމުން ނުލަތަ ފުރުޞަތުތަކުން ދެއްކިކަމާއި؛

7.3 މުދަލުގެ ފުރުޞަތު ގެއްލުން ލިބިފައިވަނީ ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ނަގައިގަތުމުން ނުލަތަ ފުރުޞަތުތަކުން ދެއްކުމުގެ އަމަލުގެ ނަތީޖާއެއްކަމަށެވެ.

8. މި މައްސަލައިގެ ހާލަތުގައި އިސްތިއުނާފު ކަނޑައަޅާ ފަރާތުން އިސްކަން ދެވުނުކަމަށެވެ. ދައުލަތުން މި މައްސަލައިގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ގޯތިގެދޮރު ގޮތުން ރަޖިސްޓްރޭޝަން ނަންބަރު 0028002

---

[5] މީގެފަހުން "ޤާނޫނުއަސާސީ" ކަމަށް ބުނެފައިވާ.

"މުދަލު ސާބިތުކުރި ލިޔުން"ގައި، ޚަދީޖާ އަބްދުﷲ [illegible] މަދަނީޤާނޫނުގެ [illegible] އަނިޔާތަކާއި ސިފައިގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

9. ޚަދީޖާ އަބްދުﷲގެ ބޮޑެތި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެގޮތުން، މަދަނީޤާނޫނުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސިފައިގައި [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

10. އިންދިރާ ގާންދީ މެމޯރިއަލް ހޮސްޕިޓަލުން އަދި އާއިލާގެ "[illegible] [illegible] [illegible]"ގައި [illegible] [illegible]. އެ ރިޕޯޓުގައި، އެކްސިޑެންޓް ހިނގާފައިވަނީ 23 ފެބްރުއަރީ 2015 ދުވަހުގައި، އަދި އާއިލާ ދުއްވަމުންދިޔަ ސައިކަލު މަގުމަތީގައިހުރި ކަރަންޓު ފާލެއްގައިޖެހި އެކްސިޑެންޓް ވެފައިވާކަން [illegible] [illegible] [illegible]، އަދި އާއިލާގެ ފަރާތުން [illegible] އިންކާރުކޮށްފައި ނުވާކަމެވެ.

11. މި މައްސަލައިގައި ހުށަހަޅާފައިވާ މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ ނަންބަރު LC-2015-02699 "ސީން އޮފް ކްރައިމް ރިޕޯޓު"އިން، އެކްސިޑެންޓްވި ސަރަހައްދުގައިހުރި ކަރަންޓު ފާލަށް ގެއްލުން ވެފައިވާކަމާއި، އަދި އާއިލާ ދުއްވި ސައިކަލަށް [illegible] ގެއްލުންވެފައިވާކަން އެނގޭކަމެވެ.

12. މި ހާދިސާއާ ގުޅިގެން، 24 މާރިޗު 2015 ދުވަހު، މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްއަށް އަދި އާއިލާ ދީފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

12.1. ޢަލީ ޢާދިލްއަކީ އެއްގަމުގައި ދުއްވާ އިންޖީނު އެއްޗެހި ދުއްވުމުގެ ލައިސަންސް ލިބިފައިވާ މީހެއް ނޫންކަމަށެވެ.

12.2. 23 ފެބްރުއަރީ 2015 ދުވަހުގެ ރޭ، މީނާ ސައިކަލު ދުއްވާފައި ހުރީ 20 ކިލޯމީޓަރާއި 25 ކިލޯމީޓަރާ ދެމެދުގެ ބާރުމިނުގައިކަމަށެވެ.

12.3. އެކްސިޑެންޓް ހިނގިތަން ގެދޮރުމަތީ، ބޮޑު ވަރިގަނޑެއް ފަހަތުގައި ބަހައްޓައިގެން ދުއްވާފައިހުރި ބައިސްކަލެއް އަރިއަކަށް ދިއުމުން، އެ ބައިސްކަލުން ނުޖެހުމަށްޓަކައި މީނާ ވާތްފަރާތަށް ދާން އުޅުނުކަން، ސައިކަލު ކަނޑައިގަތްކަމަށެވެ. އަދި މީނާ ވެއްޓުނުއިރު، ބޮލުގެ [illegible] އަނދިރިކަމުން ވެއްޓިފައި އޮތްކަމަށް، [illegible] [illegible] [illegible]

12.4. ވެއްޓިފައިހުއްޓާ އެމްބިއުލާންސް ހޮސްޕިޓަލަށް ގެންދިޔަ ކާރުގައި މީނާ ދިޔަކަމަށެވެ.

12.5. އެކްސިޑެންޓް ހިނގާފައިވަނީ [illegible] ބައިސްކަލު ދުއްވިގޮތުންނާއި، އަނދިރިކަމާ ހިނގާފައިވަނީ މަގުގައި ދިއްލާ ނުވުމުން ކަމަށްދެކޭކަމަށެވެ. މި އެކްސިޑެންޓްގައި އަދި ޢާދިލްގެ އެއްވެސް އިހުމާލެއް އޮތްކަމަށް ނުދެކޭކަމަށެވެ.

13. މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން، 11 ޖޫން 2016 ދުވަހު ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި ބޭއްވުނު ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި، ޢަލީ ޢާދިލް ފަރާތުން [illegible] ދުއްވާފައި ހުރި [illegible] މީހުންގެ ގައިގައި އަނިޔާވާން ފެއްޓުމުން، މީނާ ދުއްވި ސައިކަލުގެ އެކްސިޑެންޓްގެ ގޮތުގައި ޤަބޫލުކުރަން މީނާ ބޭނުންކުރަން ދަންނަވައިފައެވެ.

14. މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިންގެ ތެރެއިން، ފޮރެންސިކް ސައިންސް ސަރވިސަސްގެ ސާޖަންޓް [illegible] އަޙްމަދު (ސ.ނ. 1864)ގެ ހެކިބަސްގައި، ހާދިސާ ހިނގިއިރު އެތަނުގައިހުރި، މަގުބައްތިތަކުގެ ދަރުޖާ ސްޓޭންޑަރޑްގައި ވާކަމަށާއި، ލަކްސްގެ މިންވަރު ހިލާފަށް [illegible] ސައިކަލުތަކުން [illegible] ގަޑިގައި [illegible] އެ [illegible] ބޮޑުކަން، ސްޓޭންޑަރޑް [illegible] [illegible] ބޭނުންވާކަމަށެވެ.

15. ދައުލަތުން ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި ހުށަހެޅި، ފޮރެންސިކް ސައިންސް ސަރވިސްގެ ސައިންޓިސްޓް އިބްރާހީމް ޒަހީން (ސސނ. 2424)އާއި އެކްސްޕަޓުގެ ރިޕޯޓް ހިނގިކަމާބެހޭގޮތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާކަމެވެ. އެރިޕޯޓް ދިރާސާކުރި ސަލީމް ދޭހަވާގޮތުގައި ވާކަމެވެ. ސައިންޓިސްޓް އިބްރާހީމް ޒަހީނާއި ޖަހައިގެ 11 (އެގާރަ) ބަރަބަރު ވަސްލެއް ކުރަހައިވާ ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. ސީނުން ދިރާސާ، ސައިކަލު ކަމާގުޅޭގޮތުން ނިސްބަތްކޮށް އެ ސައިކަލުގައިހުރި ޖެހިފައިވާ ފިނގަރޕްރިންޓުން ފާހަގަކޮށްފައި ހުރިކަމަށް ބުނެފައިވާކަމެވެ. މި ހާދިސާގައި ފާހަގަކޮށް ސައިކަލުގެކަމަށް ފެނިގެން ގެސްފައިވާކަމެވެ. އަދި ސައިކަލުން ލިބުނު ގެއްލުންތައް ލިބިފައިވާ ބައްޔަކީ ފުރަތަމަ ސަލާމަތްކުރަން ބޭނުންކުރަން ބުނެފައިވާކަމެވެ.

16. މި މައްސަލައިގެ ހާދިސާއާ ގުޅިގެން އަދި އާދަމް އެކުވެރިއެއްގައި އެކުވެރިން ވާހަކަދައްކާފައި ވާކަމެވެ. އަދި ބައިސްކަލެއްގައި ޖެހުނުކަމަށް އަދި އާދަމް ބުނެފައިވާތީ، އެކަން ސާބިތުވާނަމަ ހުށަހެޅި ނުވަތަ ފާރިޢާއި ދިން ހުކުމާއި ނުވާކަމެވެ. އަދި އާދަމް ބުނެދީފައިން ބައިސްކަލެއް ވެއްޖެހިފައިވާކަން ނުވަތަ އިޖުރާ މިކަން އަދިވާ ދިޔުނުވާކަމަށް ނުވަތަ އިޖުރާ މިކަން ހުކުމްކުރިފައިވާކަން އެކިގޮތް ނެތްކަމެވެ. މިއީ ހަރުދަނާ އުސޫލުތަކުން ދައުލަތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ބަޔާންތަކުން ދައުލަތުން ދެކޭކަމެވެ.

17. ބަޔާނުގެ ބޭނުމަކީ، އަދި އާދަމް ހުކުމްކުރިފައިވާކަން ބައިސްކަލެއްގައި މިސާލަކަށް ކަންތައްތަކުގެ ތަރުތީބު، ވައިސަންސާއާ މިހާގެ ހާދިސާގައި ޖެހިލާ އިޚުތިޔާރުކުރާކަން ދައުލަތުން ދެކޭގޮތުގައި ސާބިތުކުރަން ބޭނުންވާ ކަމެއްކަމެވެ.

18. ބުނެވިދާނެ ހާދިސާ އެކަމުގައި ވަޒަންކުރުމުގައި، ކުރަންޖެހޭ ފާހަގަކުރެވިފައިވާ ދައުލަތުން ދެކޭކަމެވެ. އަދި އާދަމްއަކީ ދުވަހުގެއްޖެ އެއްވެސް ބައެއްގައި ދައުލަ އިންސާނީ އެއްޗެއް ދައުލަތުގެ ހުއްދަ، ސަރުކާރުން ދިޔައިމާދިހުގެ ނުރައްކަލެވެ. ވަކި ސާބިތުވާނަމަ، ވަކި ޖާސޫސް ނުވަތަ ފުރިހަމަ، ހަމަގައިމު ކުރިމަތިލާ ވަރަސްދީފައިވާ އެކަން ގުޅޭ ތަފާތު އިންސާނީ އެއްބަސްވުމާއި ދައުލަތުން ޚާއްޞަކޮށް ގެއްލުނު ގޮތާއި ކަމާބެހޭކަމެވެ. އެކަން ކަނޑައި

އެއްޗެހި ދުއްވަނީ ތަޙުޤީޤުކުރާ ފަރާތްތަކުން ކަމުގައި ބުނެފައިވާތީއެވެ. އިންޞާފުވެރި ފުރުޞަތެއް ދިނުމުގެ ގޮތުން، އަދި އާދައިގެ ސަބަބެއް ދިނުމުގައި ދޫކޮށްލުމާއި ޤާނޫނީ ގޮތުން ހުށަހެޅުން ބަލައިގަނެވޭނެއެވެ. މި މައްސަލައިގެ އެކުލެވިގެން ހިނގާފައިވާ ޙާލަތްތަކާއި، އެކުލެވިގެން ސަބަބުން ހިނގައިދިޔަ ކަމުގައި ވިޔަސް، އަދި އާދިއްތަ ދުވަހު ބަލާފައި، ސާބިތުކުރުމުގެ ގޮތުން ޤަރާރު ދޫކުރެވިފައި ނުވާތީ، އަދި އާދިއްތަ ދުވަހު މަރުޙަލާގެ ޙުކުމެއް ޤަބޫލުކުރުމުގެ ގޮތުން ބަލާނެ ކަމެވެ. ޙުކުމެއް ކުރެވިފައެވެ.

19. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޝަފީޤާ ޝަރީފް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ޤަޟިއްޔާ[6] ގެ ސަބަބުގެ 14 ވަނަ ނުކުތާގައި، މައްސަލައެއްގެ ޙަޤީޤަތް ސާބިތުކުރާ ހެކިތަކާއި، ހެކިބަހުގެ މައްސަލަ ކުރިމަތިވާ ހާލަތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުން ހެކިބަހަށް ބަރޯސާވުމުގެ ކުރިން ހެކިބަސް ދެއްވާފައިވާ ފަރާތްތަކުގެ ޤާބިލުކަމާއި، ރަނގަޅުކަމާއި، ޝަރީޢަތުން ހެކިބަސް ބަލައިގަތުމުގެ ގޮތް އަންގައިދޭން ޖެހޭ ކަމަށެވެ. މި މައްސަލައިގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ މި ބަޔާނުގައި ބުނެފައިވާ ގޮތުން ބަލާއިރު، އެކަމާ ގުޅޭގޮތުން ޝަރީޢަތުގައި ހެކިބަހުގެ ޤާބިލުކަމާ ގުޅޭ ސުވާލު އުފެދިފައިވާނަމަ، އެކަމާ ގުޅޭ ސަބަބުތައް ބަޔާންކުރަން ޖެހޭނެއެވެ. އެގޮތުން، މި މައްސަލައިގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ޙައްޤުތައް ޙިމާޔަތްކުރުމަށް ސާބިތުވާ މައްސަލައެއްކަމަށް ދޭހަވެއެވެ.

20. މައްސަލައިގެ ދެވަނަ އިސްތިއުނާފު ނުކުތާގައި، މި މައްސަލަ ބަލައިދިން ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)އާ ޚިލާފަށްކަމަށް ބުނެފައެވެ. އެގޮތުން، ޝަރީޢަތުގެ ކޯޓުތަކުން ހެކިވެރިން ކަނޑައަޅާ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި ބަޔާންކުރާ ޙައްޤަށް

---

[6] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/SC-A/19 ޤަޟިއްޔާ

މައްސަލައެއް ސާބިތުކުރުމުގައި ފަރިޔާދުން ހެއްކާއި ކަނޑައެޅޭ ކަށަވަރުކަން، މި މައްސަލަ ހިނގުމުގައި ހެއްކާއި ކުރަންވާނީ ނުވާކަމަށް ދައުލަތުން ދެކޭކަމެވެ.

21. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. އަބްދުﷲ ޝިފާޒު އަދި އިތުރު 2 މީހުން[7] ގެ މައްސަލައިގައި، މިހެން އެއްވެސް މަޖުބޫރުކުރުމެއްނެތި އަމިއްލަ އިޚްތިޔާރުގައި ވެފައިވާ އިޢުތިރާފު ނުވަތަ ދެ ހެކިންނަށްވުރެ މަދުނޫން އަދަދެއްގެ ހެކިންގެ ހެކިބަސް ނުވަތަ ހެކިކަމާއި، އެ ހެކި އިތުރުން ކަށަވަރުކުރާ ޤަރީނާތަކާ، އެއި އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތް މިންވަރަށް ކުށް ސާބިތުކުރުވުން ހެކިތަކުން ބަޔާންކޮށްފައި ވާކަމެވެ.

22. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ މުޙައްމަދު ޒާހިރު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[8] ގެ މައްސަލައިގެ ފުރަތަމަ ނުކުތާގައި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެކަށީގެންވާ ޝައްކެއްނެތް މިންވަރަށް ސާބިތުކުރުން ކަމަށްބަލަނީ، ކުށުގެ ބައިތަކާ ކުށުގެ ތެރެއިން ޝަރީޢަތުގެ މަޤާމުގައިވާ އިޖުތިހާދާއި، ކުށް ސާބިތުވުމަށް އަރުވާފައި ހުރިހާ ހެކިތަކުގެ ހެކިބަސްތައް، ދެފަރާތުގެ ހެކިބަސްތައް، ދެފަރާތުން ހުށަހަޅާ ހެކިބަސްތައް، ހެކިތަކާއި ޤަރީނާތަކާ ދެފަރާތުގެ ހެކިތައް ބަލާއިރު ޝައްކެއްނެތް މިންވަރަށް ކުށް ސާބިތުވާނަމައެވެ. އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އާދަމް ޝަރީފް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[9] ގެ މައްސަލައިގެ ހުކުމުން ދޭހަވާނީ، ކުށް ސާބިތުވުމުގައި މުއްތަހަމުގެ އިޢުތިރާފު ނުވަތަ ހެކިބަސްތަކުން، ހެކިންގެ ހެކިބަސް ނުވަތަ ހެކިތަކުން، ޤަރީނާތަކާއި ހަމަޖެހިގެންވާ ޤަރީނާތަކުގެ ބަލަދުވެރިކަމާއި، ޝައްކެއްނެތް ދާއިރާއެއްގެ ތެރޭގައި، އެ ޤަރީނާތަކުގެ ވަޒަން ހުރިހާ ހެކިތަކުގެ މަތިން ބަލާ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޝައްކެއްނެތް މިންވަރަށް ސާބިތުވާންޖެހޭނެ ކަމަށެވެ.

---

[7] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ 2013/HC-A/285 ގެ ނިންމުން.
[8] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ 2014/HC-A/26 ގެ ނިންމުން. ދައުލަތުން ހައިކޯޓަށް އިސްތިޢުނާފުކުރި މި މައްސަލައިގެ ތަފްސީލު ދަށުގައިއެވެ.
[9] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ 2009/SC-A/18 ގެ ނިންމުން.

23. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. މުހައްމަދު ނަޒާރު[10] ޤަޟިއްޔާގައި، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ އުސޫލުތަކުގައި ބައްޔިނާތަކާއިން، ހައްދު ސާބިތުކުރުމުގެ އުސޫލަކީ، ހުރިހާ ހާލަތެއްގައި "ބައްޔިނާ"ގެ މައްޗަށްބިނާކޮށް، ޝަރީޢަތުން އިޤްރާރުވުމުގެ ވަރުގެ، އެގޮތަށް ހާމަވާގޮތުން ކަމުގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައި ވާކަމަށެވެ. އަދި "ބައްޔިނާ"އަށް ހައްދު ކަސްފުކުރާ ބައްޔިނާތަކަށް ކަމުގެ އިއްތިފާޤުކުރައްވާފައި، ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި ވަކި ޤަރީނާއަށް ސާބިތުކުރުމުގެ ވަސީލަތެއްކަމުގައި، ބައްޔިނާގެތެރޭގައި ދުނިޔޭގެ ބައެއް ވަގުތުތަކުގައި ހިމެނިކަން ފާހަގަކޮށްފައިވާކަން އެ ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވާކަމަށެވެ.

24. ބުނެވިދިޔަ އުސޫލުތަކަށް މި މައްސަލައަށް ތަތުބީޤުކުރާއިރު، މައްސަލައިގެ ހާދިސާ ވުޤޫޢުވީގޮތުން ހިނގިގޮތަށް ނުވެއްޖެނަމަވެސް، ގެއަށްވަދެ ހަރަކާތް ފެނުނުކަމަށްވާ މައުލޫމާތު ބިނާކޮށް، މި މައްސަލައިގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޙައްޤުތަކާއި ތުހުމަތު މައްސަލައެއްނުވާކަމަށެވެ. އަދި ޝަރީޢަތުން ޙުކުމް މައްސަލަ ނިންމުމުގައި ބުނެވިދިޔަ ނިންމުންތަކާއި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފުކަމުން ނުވާކަމަށެވެ.

25. މި މައްސަލައިގައި ދައުވާކުރެވިފައިވަނީ ހަދައިގަތުމާ ހެކި ބަލައިން، މުހައްމަދު އާދަމާއި އިސްމާޢީލާ ހައްދުގެ ފަރާތް ދައްކައި ސައިކަލުގެ ފަހަތުގައި ދިޔަކަމަށެވެ. އަދި މުހައްމަދު އާދަމް ބައެއްގެން ދިޔައީ ބަނދަރުގައި، މި ހާދިސާ ދުވަހުގެރޭގައި އަދި އާދަމް ބޯޓު ސަފްރާލްގައި ދެއްކިފައި ދަނިކޮށް ފުލުހުން ހުއްޓުވާ ބޮޑީ ސަރޗް ނުދުން ސައިކަލުން ނެގުމުގައި ވަގުތު ކާފޫރު ދިއްލަން ވަސްކުރެވި ކަރުދާހުން، ސައިކަލުގެ ފަހަތު ފޮތިގައި މި އާދަމް ދައްކާ ސައިކަލުންޖަހައިގެން، ސައިކަލުގެ ތިރިޔަށް ރީތި، މަގުގައިހުރި ކަރުދާސް ފުޅިއެއްގައި ބުނެފައިވާކަމަށެވެ. ނަމަވެސް،

---

[10] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ 2017/HC-A/178 ޤަޟިއްޔާ

ޝަރީޢަތުގައި ބޭއްވުމުން މުޙައްމަދު އާދިލް ބުނެފައިވަނީ، އަލީ އާދިލް ދުއްވާފައިވަނީ ގާތްގަނޑަކަށް 20 ނުވަތަ 25 ކިލޯމީޓަރު [illegible] ކަމަށެވެ. މުޙައްމަދު އާދިލްގެ [illegible] [illegible] [illegible] ކުރުމުން، [illegible] [illegible] [illegible] ދައުލަތުން [illegible].

26. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ އަނީސް އަލީ ވ. [illegible] [illegible] [illegible][11] ޤަޟިއްޔާގައި، [illegible].

27. މި މައްސަލައިގައި 07 ޖުލައި 2021 ދުވަހު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބޭއްވުނު ޝަރީޢަތުގެ އަޑުއެހުމުގައި، ދައުލަތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible])ގެ[12] 111 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

28. މި މައްސަލައިގައި 28 ނޮވެމްބަރު 2024 ދުވަހު ބޭއްވުނު ޝަރީޢަތުގެ އަޑުއެހުމުގައި [illegible] ކޯޓަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

---

[11] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ 2014/HC-A/74 ޤަޟިއްޔާ.

[12] [illegible] "[illegible]" [illegible] [illegible]

.28.1 މި މައްސަލައިގައިވާ ހާދިސާހިނގި ތާރީޚަކީ ކޮބައިތޯ ސާބިތުކުރުމުން، 23 ނޮވެމްބަރު 2015 ދުވަސްކަމަށް ދައުލަތުން ޤަބޫލުކުރެއެވެ. ކުރީގެ އަމަލު ފިޔަވަޅުކަމަށް ދައުލަތުންދެކެނީ ކަންތާރީޚްގައިތޯ ޝަރީޢަތުން ސާބިތުކުރުމުން، 25 ނޮވެމްބަރު 2015 ދުވަސްކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ. ކަންފުރިހަމަވި ހިޖްރީ ތާރީޚަކީ ކޮބައިތޯ ސާބިތުކުރުމުން، 06 ޖުމާދަލްއާޚިރާ 1436 ކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

.28.2 މި މައްސަލައަކީ ކާނޫނުތަކުންގެ މަގުގެ މައްސަލައެއްތޯ ސާބިތުކުރުމުން، ޤާނޫނު ހަމައެކަނި އެއްކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

.28.3 އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފާހަގަކުރި އެއްވެސް އިންގަޔަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވަސީލަތްތަކުން މިހެއްޔާ ސާބިތުކުރުމުން، ހާދިސާ ހިނގާފައިވަނީ އެއްވެސްއިންސާނަކު ވަސީލަތްތަކުގެ އިޚްތިޔާރު ނުކުރެވޭ، މީހާގެ ބާރުން ނިންމާފައިވާކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

.28.4 މި މައްސަލައިގައި މިހާރު އަދަދު ކަނޑައަޅަންޖެހޭނީ ކޮންޓްރޭކްޓުގެ ސާބިތުކުރުމުން، ދައުލަތުން ޝަރީޢަތްތަކުގައި އަދަދު ގެންގޮސް ފައިސާއިން ބަޔާންކުރާ ނިންމަވާފައިވާ ބުނެފައިވެއެވެ. އެންމެ ފަހުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކުޑަކުދިންގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލިސްގައި އަދަދުގެ ގޮތުން ފައިސާ ދައުލަތުގެ ދަށުން ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލިސް ދެވޭގޮތަށް ފައިސާގެ ނިންމާ ބުނެފައިވެއެވެ. ދައުލަތުން ޝަރީޢަތުން އެންގުމުން، މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުގެ ވަކީލުގެ ކަނޑައެޅުމުގައި އަދަދު މީހާގެ އަދަދަށް ފައިސާދެނީ، ދައުލަތުގެ ވަކީލުގެ ކަނޑައެޅުމުގައި އަދަދުގެ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައިވާ އަދަދުގެ އިތުރުން 10 (ދިހައެއް) އަހަރު ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް ވަޒީފާއިން ހިފެހެއްޓުމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި ވަކީލުއަސާސީގެ 59 ވަނަ މާއްދާގައި ދިނުމަށް، މިހާރު އަދަދު ކަނޑައަޅަންޖެހޭނީ ކުރީގެ ވަކީލުގެ ބޭނުން

[illegible] ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި މިހާރު [illegible] ކޮށްފައިވާ [illegible] ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

28.5. އެއަށްފަހު [illegible] ޤާނޫނުގައި [illegible] ސުވާލުކުރުމުން، ޤާނޫނަށް ގެނެވުނު 3 ވަނަ އިސްލާހުގެ ދަށުން، އެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާ އުވާލާފައިވާކަމަށް ދައުލަތުން ޖަވާބުދީފައިވުމުން، މިހާރުވެސް [illegible] އެ ޤާނޫނުގެ 63 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] ސުވާލުކުރުމުން، [illegible] [illegible]، އެ ޤާނޫނުގެ 63 ވަނަ މާއްދާގައި، އެ [illegible] [illegible] ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

28.6. އެއަށްފަހު [illegible] ޤާނޫނުގެ 63 ވަނަ މާއްދާގައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] ސުވާލުކުރުމުން، [illegible] [illegible] 31 ޑިސެމްބަރ 2020 [illegible] [illegible] [illegible] އަދި މިހާރު ޖަވާބުދީފައިވެއެވެ. ޤާނޫނަށް ގެނެވުނު 111 ވަނަ މާއްދާގެ [illegible] ސުވާލުކުރުމުން، އަދި [illegible] އެއަށްފަހު [illegible] ޤާނޫނުގައި [illegible] 60 ވަނަ މާއްދާގެ [illegible] ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

28.7. މި މައްސަލައިގެ [illegible] 2015 ވަނަ އަހަރުގެ [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 2015 ވަނަ [illegible] ޤާނޫނީ [illegible] [illegible] 63 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސުވާލުކުރުމުން ބުނެފައިވެއެވެ. އެއަށްފަހު [illegible] ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާއަށް [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނަށް ގެނެވުނު [illegible] ދައުލަތުން [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ. އެ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] އެއަށްފަހު [illegible] ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible]

ދިނުމަށްޓަކައި، ދައުލަތުން ހުށަހަޅާ [illegible] [illegible] އަދަދު ކަނޑައަޅަންޖެހޭނީ [illegible] ސުވާލުކުރުމުން، އަދަދު ކަނޑައަޅަންޖެހޭނީ ކުރީގައި އަހަރު ކުރަމުންދިޔަ ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/66 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible])[13] ޗެޕްޓަރ 3 ގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުންކަމާއި، އެ މާއްދާގައިވަނީ [illegible] [illegible] އަމަލުގެ ސަބަބުން މީހަކު [illegible] އެ މީހަކަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

28.8. އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގައި ދެކަމެއް އޮތްކަމާއި، އެ މާއްދާގައިވާ [illegible] [illegible] އަދަދު ކަނޑައެޅުމުގެ ޤާނޫނީ [illegible] ސުވާލުކުރުމުން، [illegible] އަދަދު ކަނޑައަޅަންޖެހޭ މާއްދާގައި [illegible] "[illegible]" ކަމަށާއި، އެ ގަވާއިދުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދަދު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އިސްތިއުނާފު ނަންބަރު 2021/02 "[illegible] އަދަދު ކަނޑައެޅުމުގެ އިސްތިއުނާފު"ގެ[14] [illegible] އަދި [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ.

28.9. އޭގެތެރެއިން [illegible] [illegible] ސުވާލުކުރުމުން، ކުރީގައި ކަނޑައަޅާ [illegible] 100,000.00ރ (އެއްލައްކަ ދިވެހި ރުފިޔާ) ކަމަށާއި، [illegible] 1,000,000.00ރ (އެއްމިލިއަން ދިވެހި ރުފިޔާ)ކަމަށެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] 100 (އެއްސަތޭކަ)

---

[13] މީގެފަހުން "ކުރީގެ [illegible]" ކަމަށް ބުނެފައިވޭ.

[14] މީގެފަހުން "އަދަދު ކަނޑައެޅުމުގެ އިސްތިއުނާފު" ކަމަށް ބުނެފައިވޭ.

ޖަލަދުކަމަށާއި، އެ އަދަދު ދައްކާއިރު 100 (އެއްސަތޭކަ) ޖަލްދުގެ އެއިރުއްގައިވާ ދައްކަންޖެހޭކަމަށް ދައުލަތުން ދެކޭކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.

28.10. އަޒީޒާ ޢަބްދުﷲގެ ވާރިސުންގެ ފަރާތުން ވިދާޅު މަރުގެދުވަހު ބޭނުންވާކަމަށް ދައުލަތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބުނެފައިވާއިރު، މި މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް ހިންގުނުގޮތުގެ ރިކޯޑުގައި ވާރިސުން ބުނެފައިވަނީ މަރުހޫމާކަމަށް ބުނެފައިވާ، މަރުގެދުވަހު ބޭނުންވާކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވޭ، މިއީ އެހެން ޙާލަތެއް ނޫންކަން ޤާނޫނީގޮތުން ސާބިތުކުރެވިފައިވާ ސާބިތުކުރެވުނު، ދަރަނިގައި ވާރިސުންގެ ބައިވެރިވުމާއި ނުވާކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ. ބަލާއިރު ބަލައިގަތުމުގައި މަރުމަރުކަމަށް ބޭނުންކަމަށް ބުނެފައިވޭ، ވާރިސުންގެބައި އިތުރަށް ހާމަނުކޮށް ކަމަށް ދައުލަތުން ދައްކަކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި ދައުލަތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މަރުގެދުވަހު ބޭނުންވާކަމަށް ބުނެފައިވޭ ކުރިއަށްގެ މަސްލަހަތުގެ މައްސަލަ ބިނާކުރުމަށް ސާބިތުކުރެވުނު، އެކަމަށް ބުނެފައިވޭ ބަލާފައި ބައިނުކަން ބިނާކުރުމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. މި ބަލާފައިގައި ދައުލަތުން އެދުނުގޮތުން ކަނޑައެޅިއްޖެ ސާބިތުކުރެވުނު، ކުރީސަބަބުކަމަށް ކަނޑައަޅާ ބަލާފައިއި، ކުރިން ކޯޓުން އަމަލުކުރުމާއި ވާރިސުންކަމާއި، ވާރިސުން ބަސްދީފައި ބަޔާންކުރުމަށް އެދުކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި ދިއައުގައިގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ސަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދިޔައިރުން ނުވާކަމަށް ދައުލަތުން ކުރިން ދައްކާފައިވާ ވާހަކަކުރި ރިޢާޔަތް ނުކުރުމަށް ދައުލަތުން އެދިފައިވެއެވެ.

28.11. އެއްގޮތަށް ދަރަނިވެރިޔާގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގައި ނަގަހައްޓާއިރުކަން ދެއްވުމާއި ހުކުމްކުރަނީކަން ދޭތެރޭ ޝަކުވާ، ދައުލަތުން ބަލާފައިވާ އެ މާއްދާއަށް ޖެހިގެންކަމަށް ސާބިތުކުރެވުނު، ބަލާފައިވާ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)އަށް ކަމަށާއި، ދައުލާ ސިއްރާއިރުވާ ނަގަހައްޓާއިރުކަން ދެއްވުމަށްކަން ދައުލަތުން ސާބިތުކުރުމަށް ޖެހުނުކަމަށްވާތީ، ނަގަހައްޓާއިރުކަން ދެއްވުމަކަމަށް

ބުނެފައެވެ. އަދި އެގޮތުގެމަތިން ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތް ކޮށްދިނުމަށް

އެދިފައެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް

29. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ ތިރީގައިވާގޮތަށެވެ.

> "ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 109/Cr-C/2016 ގެ ޤަޟިއްޔާ އިން ޝަރުޢީ މަޖިލީހަށް ސާބިތުނުވާކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ
> ޙުކުމް އުސޫލުތަކާ ޚިލާފުވާކަމަށް ކަނޑައަޅައިދެއްވައި، މަޖިލީހަށް ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައަޅައިދެއްވުމަށް."

އިސްތިއުނާފު ބަލައިގަތުމުން ދައްކާފައިވާ ވާހަކަ

30. މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުން ހުށަހެޅި އިސްތިއުނާފު ފޯމާ ގުޅިގެން، އަދި އާދިލުގެ ފަރާތުން ދިފާޢުން ޖަވާބު ހުށަހަޅާފައިނުވެއެވެ. ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފާއި، ފަނޑިޔާރުން ކޮށްފައިވާ ސުވާލުތަކާ ގުޅިގެން އަދި އާދިލު ވާހަކަ ދައްކާފައެވެ.

31. މި މައްސަލައިގައި 07 ޖުލައި 2021 ދުވަހު ބޭއްވުނު ޝަރީޢަތުގެ އަޑުއެހުމުގައި، ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފު ނުކުތާތަކާ ގުޅިގެން ޖަވާބު ދިނުމަށް އަދި އާދިލުއަށް ދެވުނު ފުރުޞަތުގައި ދައްކާފައިވާ މައިގަނޑު ވާހަކަތައް ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީއެވެ.

31.1. މިކަމަކީ އެއްވެސް ހެކިއެއްގައި ގަސްދުގައި ކުރަމުންދާކަމަށް، އެކަށީގެން ހިނގައިދިޔައިރު ވަރަށް ހިތާމަ ކުރާކަމަށް އަދި އާދިލު ބުނެފައެވެ. އެ ހާދިސާ ހިނގައިދިޔައިރު ގޮތަކީ ބަނގުރާލާ މިހާރު ވަރަށްގިނަ ހިފައިގެންހުރި ގޮތުގައި ގޮސްއެކަށީގެން ވެއްޖެ، ސަބަބަކީ ފިކުރުއަށްގެންގޮސް މަރުވުމާގެ ގޮތުގައި ޖެހުމުންކަމަށެވެ. އަދި މަރުވުމާ ހަވާލުވެގެން ގޮސްގޮސް ހަރުވަޅުގައި އަރިހުގައި ވަޑައިގެން ބުނެފައެވެ.

31.2. އަދި އާދިލްގެ އަތުގައި ލައިސަންސް އޮތްތޯ ފަނޑިޔާރުން ސުވާލުކުރެއްވުމުން، ލައިސަންސް ނެތްކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. ލައިސަންސްނެތި ސައިކަލު ދުއްވި [illegible] ސުވާލުކުރުމުން، [illegible] [illegible] ދިޔައިކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި ހިނގާފައި ނުވަތަ އެކްސިޑެންޓެއްގެ ސައިކަލުގެ ފަހަތުގައި [illegible] [illegible] ސުވާލުކުރުމުން، [illegible] [illegible] [illegible] އަދި އާދިލް ބުނެފައިވެއެވެ. ސައިކަލު ދުއްވި [illegible] [illegible] ސުވާލުކުރުމުން، ގަޑިއަކު 20 ކިލޯމީޓަރުން މަތިން ދުއްވިކަމަށް ޖަވާބުދީފައިވެއެވެ.

31.3. ދައުލަތުން ދެއްކި [illegible] [illegible] އިތުރަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި އާދިލް ބުނެފައިވެއެވެ.

32. މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން 28 ނޮވެމްބަރު 2024 ދުވަހު ބޭއްވުނު ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި، އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދައްކާފައިވާ މައިގަނޑު ވާހަކަތައް ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީއެވެ.

32.1. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސުވާލުކުރުމުން، [illegible] [illegible] އަދި އާދިލް ބުނެފައިވެއެވެ.

32.2. އެއްގަމުގައި ދުއްވާ [illegible] [illegible] ދުއްވުމުގެ ލައިސަންސް އޮތްތޯ ސުވާލުކުރުމުން، މިހާރުވެސް ލައިސަންސް ނެތްކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.

32.3. ދައުލަތާ [illegible] [illegible] ގުޅިގެން ޖަވާބުދިނުމަށް [illegible] ފުރުޞަތުގައި، އިތުރަކަށް [illegible] ނެތްކަމަށް އަދި އާދިލް ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި ފުރުޞަތުގައިވެސް އިތުރަކަށް [illegible] ނެތްކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.

އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ދެކޭގޮތް

33. އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި އެދިފައިވަނީ ތިރީގައިވާގޮތަށެވެ.

"މައްސަލައިގައި އަދާލަތު ކަނޑައަޅަންޖެހޭ އުސޫލުތަކާ އަދާލަތު ކަނޑައަޅައިދެއްވުން އެދެން."

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް

34. މި މައްސަލައިގެ އިސްތިއުނާފުގައި ބަލާއިރު ދައުލަތުގެ މައިގަނޑު ޝަކުވާއަކީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ހެކި ވަޒަންކޮށްފައިވަނީ ރަނގަޅަށް ނޫންކަމަށެވެ. އަދި އެގޮތުން ވާސިލުވި ނަތީޖާވެސް ނުރަނގަޅު ކަމަށެވެ. އިސްތިއުނާފީ ކޯޓުން އަލުން ހެކިވެރިންކުރުމާ ގުޅޭގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ މޯލްޑިވްސް އެއަރޕޯޓްސް ކޮމްޕެނީ ލިމިޓެޑް ވ. ޒާހިރު އަބްދުއްރަޙްމާން[15] ގެ ޤަޟިއްޔާގައި، ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތަށް އުސޫލުގެ ތެރެއިން މި މައްސަލައިގެ ހާލަތާ ގުޅުންހުރި ދެ އުސޫލެއް ފާހަގަކޮށްލެވިދާނެއެވެ. ފުރަތަމަ އުސޫލަކީ، ހެކިބަހަށް ސާބިތުކުރުމުގެ ބާރުދީ، ހެކިކަން ނުވަތަ ހެކިބަހަށް ޝަރީޢަތުން ކޯޓުން ނުބަލައިފާ ދާއިރާ ރަނގަޅުކުރުން ދާއިރާއެއް ކަމަށް ފިޔަވައި ހެކި އަލުން ވަޒަން ކުރެވިދާނެއެވެ. އަދި ދެވަނަ އުސޫލަކީ، މައްސަލައިގައި ސާބިތުކުރުމަށް ބޭނުންކުރާ ހެކިތަކުގެ ވަޒަން ބަދަލުވާފަދަ ކަމެއް ތަފާތުކުރެވިފައިވާނަމަ ނުވަތަ ޙުކުމްގެ ސަބަބުތަކަށް ބަލާއިރު ފެންނަ ގޮތުގައި، ހެކިތަކެއް ވަޒަން ކުރެވިފައިވަނީ ހެކިތަކުގެ އަހަމިއްޔަތު ބަލައިގެން ނޫނިއްޔާ، އުސޫލުތަކެއް ކަމުގައިވާ ހެކިތަކުގެ އަގުވަޒަން ކުރުމަށް ޤާނޫނީ ކަމެއް ކުރެވިދާނެއެވެ. ވީމާ، މި ދެއުސޫލަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ދައުލަތުގެ ހުށަހެޅުންތައް ބަލާކަމަށް، މި މައްސަލައިގެ ހެކިތައް އަލުން ވަޒަން ކުރަންޖެހޭތޯ ދެކެވެން ބަލަމެވެ.

ކްރިމިނަލް ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމާފައިވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)އާ ޚިލާފަށްތޯ؟

---

[15] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/SC-A/49 ޤަޟިއްޔާ

35. މި ނިންމުމުގެ ނުކުތާ 28 ގައި ދައުލަތުން ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން، މި މައްސަލައިގެ ކުރީގެ އަމަލު ފުރިހަމަވެފައިވަނީ 25 ފެބްރުއަރީ 2015 ދުވަހުއެވެ. ދައުލަތުން ކުށްކުރިކަމަށްވާ ދައުވާގައިވާ ކުށުގެތަހުޤީޤުން ޤާނޫނުތައް ބަދަލުވެ ފަހުގައިވާކަމުން ދުވަސް ބޭރުގައި ބައްލަވާލެއްވީއެވެ.

36. މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުން ދައުވާކޮށްފައިވަނީ އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ ދަށުންނެވެ. ދައުލަތުގެ ހުށަހެޅުން 15 މާރިޗު 2016 ދުވަހު ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދައުވާ ހުށަހެޅުއިރު، އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައި، ނުރައްކާތެރިކަން ނުވަތަ ހަލުވިކަމާއެކު، އެގޮތުގެ ދުއްވައިގެން މީހެއްގެ ހަށިގަނޑަށް ނުވަތަ ފުރާނައަށް ގެއްލުމެއް ލިބިއްޖެނަމަ، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅާ ބަދަލުދިނުމުގެ އަދަބުގެ އިތުރުން، އެ އުޅަނދު ދުއްވި މީހާގެ ލައިސަންސް 10 (ދިހައެއް) އަހަރު ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް ހިފެހެއްޓުމަށްކަމަށް ބަޔާންކުރެވިފައެވެ.

37. ޤާނޫނު ނަންބަރު 36/2015 (ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 (އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނު)އަށް 3 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ޤާނޫނު)އިން، މި މައްސަލައިގައި ދައުވާކޮށްފައިވާ ކުށްބަޔާންކުރާ މާއްދާ އުވާލެވިފައެވެ. އެ ޤާނޫނު ތަސްދީޤު ކުރައްވާފައިވަނީ 30 ނޮވެމްބަރު 2015 ދުވަހުއެވެ.

38. ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނު) ތަސްދީޤު ކުރައްވާފައިވަނީ 13 އޭޕްރީލް 2014 ދުވަހު ކަމަށްވާއިރު، އެ ޤާނޫނުގެ 10 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި، އެ ޤާނޫނަށް އަމަލުކުރަން ފަށާނީ ޤާނޫނު ފާސްކޮށް ތަސްދީޤުކޮށް ޝާއިޢުކުރާތާ 12 (ބާރަ) މަސްދުވަސް ހަމަވާ ދުވަހުން ފެށިގެންކަމަށް ބަޔާންކުރެވިފައެވެ. އެއީ 13 އޭޕްރީލް 2015 ކަމަށް ބަލަންޖެހޭނެ ދުވަހެވެ.

39. އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ ދަށުން، ނުރައްކާތެރިކަން ދުއްވުމުން މީހެއްގެ ފުރާނައަށް ގެއްލުމެއް ލިބިއްޖެނަމަ ސާބިތުވާ ޝަރީޢަތުގައި، އަދަބު ކަނޑައަޅަންޖެހޭނީ ކުރީގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުންކަމަށް ދެކެމެވެ. އެހެނީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 61 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި، ޤާނޫނަކުން ނުވަތަ ޤާނޫނަކުން ބާރުލިބިގެން ހަދާފައިވާ ގަވާއިދެއްގެ ދަށުން

އަދަބެއް ދޭންވާނީ، އެ ގާނޫނެއް ނުވަތަ އެ ގަވާއިދެއް ޢާއްމުކޮށް ޝާއިޢު ކޮށްފައިވާނަމަކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުމުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، މިހާރު އަމަލުކުރަމުންދާ ގާނޫނުއަސާސީ 2008 ވަނަ އަހަރު ތަސްދީޤު ކުރެވުނުފަހުން، ޙަދުގެ މައްސަލަތަކުގައި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައިވާ އަދަބު ކަނޑައަޅާފައިވަނީ ކުރީގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ކަމަށްވާތީއެވެ. މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ދަޢުވާ ކޯޓުގައިވާ ތާރީޚަކީ 28 ޖަނަވަރީ 2016 ކަމަށްވާއިރު، ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި މި ދަޢުވާ ހުށަހަޅާފައިވަނީ 15 މާރޗް 2016 ދުވަހު ކަމަށްވާއިރު، އެއްގަމު ދަޢުވާކުރުމުގެ ގާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާ އުވާލާފައިވަނީ 30 ނޮވެމްބަރު 2015 ދުވަހުއެވެ. އެހެންކަމުން، މި މައްސަލައިގެ ޙާދިޘާ ހިނގި ތާރީޚަކީ 25 ފެބްރުއަރީ 2015 ދުވަސް ކަމަށްވާއިރު، އެ ތާރީޚުގައި [illegible] [illegible] ގާނޫނުގެ [illegible].

40. ގާނޫނު ނަންބަރު 4/2011 (ޤާނޫނުތަކާއި ގަވާއިދުތައް މާނަކުރުމުގެ ގާނޫނު)ގެ[16] 19 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި، ގާނޫނެއް ބާޠިލުކުރުމުން ހިނދެއްގައި، އެހެންގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާ ހިނދެއްގައި، ގާނޫނު [illegible] [illegible] އެ ގާނޫނުގެ ދަށުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] ނުވަތަ ޝަރުޢީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ގާނޫނު [illegible] [illegible] [illegible].

41. މި ޤަޟިއްޔާގައި، މައްސަލައިގެ ޙާދިޘާ ހިނގިއިރު [illegible] [illegible]، ގާނޫނުއަސާސީގެ 61 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ [illegible] [illegible] ކަމަށްވާއިރު، އެއްގަމު ދަޢުވާކުރުމުގެ ގާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަން، [illegible] [illegible] [illegible] ކުރީގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ

---

[16] މިޤާނޫނަށް "ޤާނޫނުތައް މާނަކުރުމުގެ ގާނޫނު" ކަމަށް ކިޔާނެއެވެ.

(ހ)ގެ ދަށުން، އިސްތިސްނާ ސްޓިއަރިންގައި ވަސީލަތްތަކުގައި ހިންގާ އަމަލުތަކުގެ ސަބަބުން ލިބުނުގެ ފައިދާއަށް ގެއްލުމެއް ދިނުމުގެ ކުށާއި އަދަބު ކަނޑައަޅަންޖެހޭ މާއްދާ އުވާލައިފިނަމަވެސް. އަނެއްކާވެސް، އަދި ޢާއިލާއަށް ދައްކާ އިޢުތިރާޟް، ނުރައްކާތެރިކަން އެއްގަމު ދުއްވުމުގެ ސަބަބުން ލިބޭނެ ގެއްލުން ދިނުމުގެ ކުރު ބަޔާންކުރި އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާ އުވާލާފައި ވިނަމަވެސް، ޤަވާޢިދު ހަމަޖެހުމާއި އޭގެއަސަރު ދިމާވެގެން، މި މައްސަލައަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 59 ވަނަ މާއްދާއާއި 61 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ބޭނުމަށް، ދައުލަތުގެ ދަޢުވާގައިވާ ކުށުގެ އަދަބު ތަޢުރީފު ކުރެވިފައިވާ މައްސަލައެއްކަމަށް ދެކެމެވެ.

42. އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ދައުލަތުން ފުރަތަމަ ސާބިތު ކުރަން ޖެހޭކަމަކީ، މި މައްސަލައިގައި އަލީ އާދިލް ސައިކަލު ދުއްވި ނުރައްކާތެރިކޮށްކަމެވެ.[17] އެގޮތުން، ދައުލަތުގައި ދުރު އަލީ އާދިލްގެ ބަޔާން ބަލާއިރު އަލީ އާދިލްއަށް، އެއްގަމުގައި ދުއްވާ އިންޖީނުގެ އެއްޗެއް ދުއްވުމުގެ ލައިސަންސް އެއްވެސް އިދާރާއަކުން ދޫކޮށްފައިނުވެއެވެ.

43. އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ 1 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ތަޢާރުފުގައި، އެ ޤާނޫނުން، ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެއްގަމު ދުއްވާ ތަކެތި ކާރުތަކާއި، ލޮރީތަކާއި، އެއްގަމުގެ ސަވާރީތަކާއި، ބައިސްކަލްތަކާއި، އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ސަވާރީތަކާއި، ބައިސްކަލްތަކާއި، އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ މިދުވަހު ދިނުމާއި މިދިޔަހާ ތަންތަން ތަކެތި ކާރުތައް، އެންމެހައި އެއްގަމު ދަތުރު ފަތުރުގެ ނިޒާމުގެ އެއްވެސް ކަހަލަ ކަނޑައެޅިފައިވާ ވާހަކަތަކަށް ބަޔާންކުރެވިފައިވެއެވެ.

44. އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ 33 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި، އެއްގަމު ދުއްވުމުގެ ޝަރުޠުން އިންޖީނު ދުއްވުމާއި ދުއްވާނުތެރި ލިބިސްތަރުން ނުރައްކާ ގޮތުގެ ދަށުން، ބޯވާ ލިބިދީފައިވާ ފާސްކޮށް،

---

[17] މި މާއްދާގައިވާ ކަން "ނުރައްކާތެރިކޮށް ނުވަތަ ފަރުވާކުޑަކޮށް" ކަމެއްކުރުމުގެ ދިވެހި ބަހުގެ ޤާމޫސް، ދިވެހިބަހުގެ ފޮތްގައިވާ "ނުރައްކާތެރިކޮށް" ގެ

އެފަދަ އުޅަނދެއް ދުއްވުމަށް ނުވަތަ އޮޕަރޭޓް ކުރުމަށް ލައިސަންސް ހިފިގެންނެވެ. އަދި އެ ޤާނޫނުގެ 32 ވަނަ މާއްދާގައި، އެއްގަމު އުޅަނދު ދުއްވަން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ.

45. އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ހަދާފައިވާ ގަވާއިދު ނަންބަރު 4/2009 "އެއްގަމު އުޅަނދު ދުއްވުމުގެ ލައިސަންސް ދޫކުރުމުގެ ގަވާއިދު"ގެ[18] 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި، އެއްގަމު އުޅަނދު ދުއްވުމުގެ ނުވަތަ އޮޕަރޭޓް ކުރުމުގެ ލައިސަންސެއް، އުޅަނދު ދުއްވުމާއި އޮޕަރޭޓް ކުރުމަކީ [illegible] [illegible] [illegible]

46. [illegible] [illegible] [illegible][19] [illegible]

---

[18] [illegible] 2021/R-102 [illegible] 15 [illegible] 2021 [illegible]

[19] [illegible] 8 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި، [illegible] 75% [illegible]

ވެފައިވާކަން އަމަލީގޮތުން ސާބިތު ކޮށްދިނުމުގެ ކަންކަމަށް އިލްތިޒާމުކުރަންޖެހޭ ފަރާތަކަށް ވެއެވެ.[20] ވީމާ، ޤާނޫނު ތަންފީޛު ކުރުމުގެ ބާރުލިބިފައިވާ ފަރާތްތަކުން، ފުލުހުންގެ އިލްތިޒާމުން ފާސްކުރަންޖެހޭ ކަންކަން ކުރެވޭނެއެވެ. އަދި މަގުމަތީގެ އަޅާލުމާ އަމަލުކުރުމުގެ ޙައްޤުތަކުގެ ތެރެއިން ދުއްވުމުގެ ލައިސަންސް ގެންގުޅުން ލާޒިމުކުރުމާއި، ޙަރަކާތްތައް ހުއްޓުވުމާއި ބޭނުން ކުރެވިދާނެ ފުލުހުންގެ ހުއްދައިގެ ޙައްޤުތަކުގެ ތެރެއިން ލައިސަންސް ބަލައިދެއްކުމުގެ ބާރު ފުލުހުންނަށް ލިބިގެންވެއެވެ. އަދި ފުލުސް ލައިސަންސް ދައްކައިދިނުމުގެ ޙައްޤު ދުއްވާ ފަރާތަށް ލިބިގެންވާކަމުގައި ފުލުހުން ލައިސަންސްގެ ކޮޕީއެއް ފޯނުން ހުށަހެޅުމަށް ފުރުޞަތު ދިނުމަކީ ލައިސަންސްގެ ފަރާތުން ވެސް ލިބިގެންވާ ކަމެކެވެ.[21] ވީމާ، ސަރުކާރުގެ ދުއްވުމުގެ ލައިސަންސް އޮތުމަކީ، ހަމައެކަނި ދުއްވާ ފަރާތުގެ ޒިންމާއެއް ނޫން ކަމަށް ފަރާތްތަކުން ސާބިތުކުރެވޭ ދުއްވާ ފަރާތުން ވެސް ލައިސަންސް ގެންގުޅުން ލާޒިމުވެއެވެ.

47. އެއްގަމު ދުއްވުމާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 1 ވަނަ މާއްދާއާއި، 33 ވަނަ މާއްދާއާއި 32 ވަނަ މާއްދާއަށް ބެލުމުން، އެއްގަމު އުޅަނދު ދުއްވާފައި، އެއްގަމު ދުއްވުމާބެހޭ ސަލާމަތާއި ތަރައްޤީކުރުމުގެ ޤަވާޢިދުތަކަށް، އެއްގަމު އުޅަނދު ދުއްވުމަށް އުޅަނދު ދުއްވުމުގެ ލައިސަންސް ލާޒިމުކުރެއެވެ. އެ ޤާނޫނުގެ 32 ވަނަ މާއްދާއަށް ބެލުމުން، ލައިސަންސެއް ނެތި ދުއްވުމަކީ ދުއްވުމާބެހޭ ލައިސަންސެއް ނެތިއުޅުމަކީ ކުށެއްގެ ގޮތުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ޢަމަލެކެވެ. ލައިސަންސެއް ދުއްވާފައިން، އޮޑިޓަރުން އަދާކުރާ ފަރާތުން ނިސްބަތްކުރާނަމަ އެއްގަމު ދުއްވުމަށް ޖަވާބުދާރީވާ ކަމަށް ނުވާނެއެވެ. ބެލުމުގައި މާއްދާތަކުގެ ޤަވާޢިދާއި ތަޢާރަފްކުރެވިފައި، ވީމާ، އެއްގަމު އުޅަނދު ދުއްވި، އުޅަނދު އުޅަނދު ދުއްވުމުގެ ލައިސަންސް ކަމަށްވާނަމަ، އަދި ނަމަވެސް ޤާނޫނީ ގޮތުން ހުއްދަކަން ފާހަގަކުރުމަށް ކަމަށް ދެކެވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް ތަރުޖަމާކުރުމުގައި، މާއްދާތަކުގެ ތަފާސީލު ފާހަގަކުރެވިފައި ޤާނޫނު ޖާގަދެއްވާކަން ދެކެމެވެ. އަދި ޤާނޫނީ ޤަވާޢިދުތަކުގައި މާނަކުރެވިފައިވާ ހަރަކާތްތަކުގެ 17 ވަނަ މާއްދާގައި، ޤާނޫނު މާނަކުރުމުގައި އެ

---

[20] އެއްގަމު ދުއްވުމުގެ ލައިސަންސް ދޫކުރުމުގެ ޤަވާޢިދުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައި، ޤާނޫނީ ގޮތުގައި ދުއްވުމުގެ ލައިސަންސް ފާސްކުރާނަމަ ތަޢާރަފްކުރެވިފައި، ދުއްވުމުގެ ލައިސަންސް ޤާނޫނީ ގޮތުން ޤާނޫނީ ގޮތުގައި ދުއްވުމުގެ ލައިސަންސް ފާސްކުރަން ޤަވާޢިދުގައި ހިމެނެއެވެ. ހަމަހަމަކަމާއި ގުޅޭގޮތުން ބަލާނަމަ ވެއެވެ.

[21] އެއްގަމު ދުއްވުމުގެ ލައިސަންސް ދޫކުރުމުގެ 12 ވަނަ މާއްދާގައި ލައިސަންސް ޤާނޫނީ ހާޒިރުކުރެވޭ ބަލައިދިނުމަށް ޤާނޫނީ މުއްދަތުގައި، އެ މާއްދާގެ (ނ)ގައި ޙަރަކާތްތަކަށް ފުލުހުންގެ ހާޒިރުކުރަން ހާޒިރުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ހާޒިރުކުރުމަށް ފުލުހުންގެ ފަރާތުން ހިމެނޭ ފުރުޞަތު ދޭންޖެހޭ ލާޒިމުކުރާ ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.

ޤާނޫނެއް އެކުލަވާލި މަޤްޞަދަށް، ނުވަތަ އެ ޤާނޫނުން ހާސިލުކުރަން ބޭނުންވާ އަމާޒުތައް ހާސިލުވާނެގޮތަށް ޤާނޫނު މާނަކުރުމަށް [illegible]، ޤާނޫނުގެ މަޤްޞަދު ހާސިލުކުރެވޭގޮތަށް ޤާނޫނު މާނަކުރުމުގެ އުޞޫލާ ހިލާފު [illegible] ދެކެމެވެ.

48. އެހެނީ، ލައިސަންސް ދިނުމުގައި މަގުމަތީގައި ދުއްވާ އެއްޗެއްސާއި [illegible] އެންމެންގެ ސަލާމަތަށް ޤާނޫނާއި ގަވާއިދުގައި ރިޢާޔަތް [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ޤާނޫނުތަކާއި ގަވާއިދުތައް [illegible]، މަގުމަތީގައި ދުއްވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދެކެމެވެ. އެގޮތުން ބަލާނަމަ، ޤާނޫނު [illegible] އަދި ޤާނޫނަށް އަމަލު ނުކުރުމުގެ ސަބަބުން މީހެއްގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] މީހަކު ސައިކަލު ދުއްވީ [illegible] [illegible] [illegible] ސާބިތު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިންޖީނީ [illegible]، [illegible] ދެކެމެވެ.

49. އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ [illegible] މަޤްޞަދުތަކަށް ބަލާއިރު، އެއްގަމުގައި ދުއްވާ އިންޖީނީ އުޅަނދެއް ދުއްވުމުގެ ލައިސަންސް [illegible]، [illegible] [illegible] ވިއަސް އަދި [illegible] ދުއްވުމަކީ ޤާނޫނީގޮތުން މަނާކަމެވެ. މި މައްސަލައިގައި [illegible] ބަލާއިރު، އަދި [illegible] ލައިސަންސްއޮތް މީހަކު ނޫނެވެ. އަދި އާދަމް [illegible] ސައިކަލު ދުއްވީ ގަޑިއަކު 20 ކިލޯމީޓަރު [illegible] [illegible] ދުއްވީ ގަޑިއަކު 20 ކިލޯމީޓަރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނު [illegible] [illegible] ނުދެކެމެވެ. އަދި އާދަމްއަކީ [illegible] [illegible] [illegible]، އިންޖީނު [illegible]

ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެއްވުންތަކެއްގައި، [illegible] 1 [illegible] [illegible] ނުވަތަ އެއަށްވުރެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. މި [illegible] [illegible] އެއްވުން [illegible] މި ރާއްޖޭގެ އެއްވުން [illegible] އަދި [illegible] [illegible] ނުރައްކާތެރިކަން [illegible] [illegible].

50. މީގެއިތުރުން، އަދި [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible].

51. [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

51.1 އަދި [illegible]

ހަމައަށް އައިއިރު، އަދި އާދިލް ދުއްވި ސައިކަލަކީ ގަޑިއަކު 25 ކިލޯމީޓަރަށްވުރެ ބޮޑަށް ނުވެސްދުވާ ސައިކަލެއްކަމެވެ.

51.2. އަދި އާދިލްގެ ދެޔޯ ޖިގަތް ރިޕޯޓުގައި ލިޔާގެ ކުރިމަތިން ލިބިކުރި ފާހަގަކޮށްފައެވެ. ނަމަވެސް، ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގެ ބަޔާންތަކުގައި އަދި އާދިލްއާއި މުޙައްމަދު އާދިލްގެ ކުރިމަތިން ދިމާވިހާދިސާގެ ވާހަކަދައްކައިދިން، ކުރިއަށްގެންދިޔަ ގޮތުގައި ބާރުބޮޑުކަމާއި އެކަމުގެ ބަދަލުވެފައިވާ ... އަދި އާދިލްގެ ބަޔާނާ ...

51.3. މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން 02 ފެބްރުއަރީ 2020 ދުވަހުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި، އިންދިރާ ގާންދީ މެމޯރިއަލް ހޮސްޕިޓަލްގެ އެމަޖެންސީ ޑިޕާޓްމަންޓް ހެޑުގެ ގޮތުގައި ހުންނެވި ޑޮކްޓަރު އަޙުމަދު ޒާހިދުގެ ބަޔާން ބަލާއިރު، އަޙްމަދު ޢަބްދުﷲ ރަޝީދުގެ ގެންދިއައިރު ހާލަތުން އެއްވެސްވަރަކަށް ނުހޭލާކަމާއި، ވިންދުވެސް ނުފެނޭކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. އަޙްމަދު ޢަބްދުﷲއަށް އަދިއަރަން ނުވާއެއްނުކުރެވުނެވެ. ނަމަވެސް ފާހަގަކުރަން ވަރަށްބޮޑަށް ދާއިރާކުރިއެވެ. ހޭގިނދުކު ދިރުވުމަށް ނުކުތުން ދެއްނުނުދެވެ، އާދިލްގެ ސިކުނޑިއަށް އަނިޔާ ލިބިފައިވާކަމަށް ބޭރުގެ ނޫރިގަނޑު ... ސީޓީ ސްކޭން ... "ބޭރުގެ ނޫރިގަނޑު ... ވަކިވަކިން ... "...

ވިސްނުމުގެ ... ބުނެދިން، ... ގުޅޭގޮތުން ...

52. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ [illegible] [illegible] ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މައްސަލާ[22] ގެ ފައިސަލާގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ޤާނޫނީ އުސޫލާއި، އެ ކޯޓުގެ ޢަބްދުﷲ ނަޞީރު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މައްސަލާ[23] ގެ ފައިސަލާގައި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible][24] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

53. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މާތްﷲ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][25] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ [illegible] [illegible] ވ. [illegible] [illegible] [illegible][26] ގެ [illegible]

---

[22] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/SC-A/19 ފައިސަލާ

[23] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/72 ފައިސަލާ

[24] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/SC-A/19 ([illegible] [illegible] ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ މައްސަލާ)ގެ ފައިސަލާގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ޤާނޫނީ އުސޫލު.

[25] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/SC-A/01 ފައިސަލާ

[26] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/100 ފައިސަލާ

ގޮތުގެކަށް ފަސޭހައިރަކާ ނިންމައިދެންނެވުމަށް ދޫކުރެވޭ. އަދި މިގޮތުން ވަޒީފާއާބެހޭ ޤާނޫނީ ނިންމުމުގައި

ބެއްލުމުގެ އާއްމުކަމަކީ އަދިވެސް ނަޒަރުއަކަށް އަމުދުވާނެކަމަށް ނިދުނަވެވެ.

54. މި މައްސަލައިގައި ކަންހިނގާފައިވާގޮތުން ބެލުމުގައި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކުގެ ތެރޭގައި ބަލާއިރު، އަދި

އާއިލާއާއި މުޖުތަމަޢު އާދިލުގެ ބަރުގައިލާ ގިނަވާފައިވާކަން ހަމަތަކަށްދީފައިވާ ގެ ވަރަކަށް އެއްފަހަރަކަށް

ތުމަންފަށް، އަޖީރާ ޢަބްދުﷲއަށް ލިބުނު އަނިޔާތަކާ ގުޅޭގޮތުން ޚަރަޖަށް އަދާކުރި ޖާނުގެ ބަލާއިކަ،

އަދުން ގެ ހިސާބު ވަޒީފާކުރުވުނު، ސަބަބަކަށް ފައްސާ ކަފާލަތުގެ ތިރިގައި އޮތްކަމެވެ.

55. އަދި އާއިލާއަކީ، ވަޒީފާއިން ވަކިކުރުމުގެ މުއްދަތަށް، ޤާނޫނީގޮތުން މިނޫ ދުއްވުނުމަކީ އެއްގޮތް

އުވާލުމަށް ގެއްލުނުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ މަޢުލޫމާތުގައި ދުއްވިދަނުކުރާކަމީ، މި ބާރުތަކުގައި ބިނާކޮށް އެއްގޮތް

ވަޒީފާއާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ބޭނުމަށް، ނުވަތަ ވަކިކުރުމަށް އެއްގޮތް އުވާލުމަށް ދުއްވި

ބިނާކުރެވެ.

56. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޕްރިސިޕަލްސް ޖެނެރަލް ފުރޮށް ވ. އަބޫބަކުރު ސަޢީދު[27] ގަޟިއްޔާގައި،

އެއްގޮތް ދުވަހު ވަޒީފާގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ ދަށުން، އިންސާނީ އެއްބަސް ނުވަތަ ކަމަށްވާނަމަ

ދުއްވުމުގެ ކަމެއް ދަރުވާ ދައްކަމުން އުޅި މައްސަލައެއްކަމެވެ. އެ ގަސްދުތަކުގައި ސަބަބުތަކުން ފާހަގަކުރާ

ކަންކުރާގެ (ނ)ގައި، ސަބަބުތަކުން ކަނޑައަޅަންޖެހޭ އާދައިގެ ފަރުދެއްގެ (reasonable man)

ނަޒަރުގައި، ތިމާގެ ވަޒީފާ ދުއްވާފައި ދިރުމުގައި ނުވަތަ ކަށަވަރުކަން ގެއްލުނު އަންނަން ފާހަގަކުރެވޭން

ނުވަތަ ނުނިކުމުން، އަދި އެގޮތަށް ދުއްވަފާ ދިއުމާ ވިސްނުން ގެއްލުން ދިމާވުމާ އިދިކޮޅު އާލާކަން ގެންދަ

ކުރެވުނުކަމާއި، މިގޮތުން، ކަނޑައެޅިގެން ނުވަތަ ކަރާމާތްތަކަށް ދުއްވަނީ އުވާލުމުގެ ދުއްވުމަށް

ހައްދަކުރިއާ ދުވަސްދީ ބަރުދުވެއްސާގައި ދުއްވުން ނުނުކުތުމަށް، ހައްދު ކުރިއައީ

---

[27] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/275 ގަޟިއްޔާ.

[illegible] ނުވަތަ [illegible] ނުވަތަ

[illegible] އެއީ [illegible]

[illegible] ނުވަތަ [illegible]

[illegible]

[illegible]

57. އަދި އާދިލްގެ އަމަލުގެ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

58. އަދި އާދިލްގެ [illegible] ޢަބްދުﷲގެ [illegible] އަދި އާދިލް [illegible]

[illegible] އަދި އާދިލް [illegible] ޢަބްދުﷲ [illegible]

[illegible] ޢަބްދުﷲ [illegible]

[illegible] އަދި އާދިލް [illegible]

[illegible]

[illegible] އަދި [illegible] ޢަބްދުﷲ [illegible] އަދި އާދިލްގެ [illegible]

[illegible] އަދި އާދިލް [illegible]

[illegible] 7 [illegible] 23 [illegible] އަދި އާދިލްގެ [illegible]

[illegible] ޢަބްދުﷲ [illegible] އަދި އާދިލްގެ [illegible]

ޢަޒީޒާ ޢަބްދުالله [illegible] އިތުރު [illegible] [illegible] ޤާނޫނީގޮތުން [illegible] [illegible]

މި މައްސަލައިގެ [illegible] [illegible]

ކްރިމިނަލް ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމަވާފައިވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)އާ ޚިލާފަށްތޯ؟

59. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ޢޢޢ[28] ގެ ޤަޟިއްޔާގައި، އެކަށީގެންވާ ޝައްކު [illegible] [illegible] [illegible] ދ [illegible] މި މައްސަލައިގައި [illegible]

60. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ޢޢޢ[29] ގެ ޤަޟިއްޔާގައި، [illegible]

---

[28] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/SC-A/04 ޤަޟިއްޔާ

[29] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/SC-A/04 ޤަޟިއްޔާ

61. އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ޤަވާޢިދުތަކުގެ ދަށުން ބަލާއިރު، ޤަތުލުގެ 3 ބާވަތެއްވެއެވެ. އެއީ ޤަތުލު އަމްދު، ޤަތުލު ޝިބްހު އަމްދު އަދި ޤަތުލު ޚަޠައެވެ. މިމައްސަލާގައި އަޖީރާ ޢަބްދުﷲގެ މަރަކީ ޤަތުލު ޢަމްދުއްކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ. ޤަތުލު ޢަމްދަކީ، މީހަކު މަރުވުމުގެ ނިޔަތަ މީހަކަށް އަނިޔާއެއް ދިނުމުގެ ނިޔަތުގައި، މީހާގެ ކަށި ނިޔަތުގައި ކަން އަމަލުކުރުން، އެކަން ކުރުމުގެ ސަބަބު މަރުވުމެވެ.[30]

62. މި ނިންމުމުގެ ނުކުތާ 34 އިން 58 އަށް ބަޔާންކޮށްދެވިފައިވާ ކަންކަމަށް ބަލާއިރު، އަދި އާލާތުގެ ކަރުދާހުގައި އަޖީރާ ޢަބްދުﷲ ނުވަތަ އެހެންމީހަކަށްވިޔަސް މަރުވުމުގެ ނުވަތަ އަނިޔާއެއް ދިނުމުގެ ގަސްދުކުރެއްވިކަމަށް ނުބެލެވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މި މައްސަލައިގެ ހާދިސާގައި، ފައިސަލް ސަޢީދު އެއްގަމު ޤަވާޢިދު ދުއްވުމުގެ ކަން އަމަލުގެ އާޚިރު ނަތީޖާއަކީ، އަދި އާލާތް ދުއްވި ސައިކަލުންޖެހި އަޖީރާ ޢަބްދުﷲއަށް އަނިޔާވެ، އެ އަނިޔާތަކުގެ ސަބަބުން އަޖީރާ ޢަބްދުﷲ ނިޔާވެފައެވެ. މި ހާލަތުގައި އަޖީރާ ޢަބްދުﷲގެ މަރަކީ ޤަތުލު ޚަޠައެއްކަމަށް ޝަރީޢަތުގެ ހެކިތަކުން ބަލައިގަނެވޭކަމަށް ދެކެމެވެ.

63. މި މައްސަލައިގެ ދަރަޖާގެ ނިންމުމުގައި ބަލާއިރުވެސްގައި، އަދި އާލާތް ސައިކަލު ދުއްވިއިރު ދުވެލިއަށް ރިޢާޔަތް ކުރުމުގައި، އެކަމުގެ ތަރުތީބުގައި ނުރުއްކާތުގައި، އަޖީރާ ޢަބްދުﷲ ހިނގާފައިދިޔައިރު ދޫކޮށްލެވިން ނުކުރުމުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްތެރިކަން ދުއްވައި، ހެކިތައް ބަލާފައި ވިޔަސް ކުރެއްވާފައިވަނީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)އާ ޚިލާފަށް، އަދި ޤާނޫނުގެ މަގުސަދު ގެއްލުވާލުމަށް އެއްގޮތަށް ދަޢުވާ ފެށުމުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ތަޢުރީފް ކުރެއްވުމުގެ ސަބަބުންކަމަށްވާތީ، އެ ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ޢަމަލީގޮތުން ސަބަބު އުފެދުނުކަމަށް ބެލުމަކީ ޤާނޫނީ އުސޫލާ ޚިލާފު ހުކުމެއްކަމަށް ދެކެމެވެ.

---

[30] Prof. Dr. Anwarullah, *The Criminal Law of Islam* (first published 1997, A.S. Noordeen) 64.

.64 ބުނެވިދިޔަ ކަންކަން އެގްރީމެންޓުގައިވެސް ހުރުމުން، އަދި އާއިލީ ނަފަޤާތާބެހޭ އެއްބަސްވުމާއި ދުއްވުމުގެ ސަބަބުން ޢަޒީޒާ ޢަބްދުﷲއަށް އަނިޔާވެރިވެ، އެ އަނިޔާތަކުގެ ސަބަބުން ޢަޒީޒާ ޢަބްދުﷲ ނިކަމެތިވެފައިވާތީ، އެއްގޮތް ދަރިފުޅުންގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން، އަދި އާއިލާގެ މަސްލަހަތު، އެއްގޮތުގައި ދަރިފުޅުންގެ ނަފަޤާތާބެހޭ ދުއްވުމުގެ ކުރުގެ ދަރުމާ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ހިންގާފައިވާ ސާބިތުވާކަމަށް ދެކެމެވެ.

.65 ކުރިއަށްއޮތް ގޮތުގައި މިތިބަ ބައިވެރިން ފައިދާ ހޯދުމަށް ހުށަހަޅާ ތަފްސީލް ކުރުމުގެ ސަބަބުން ކަމަށް ފާހަގަކުރަމެވެ.

އަމުރުގެ ތަންފީޒުކުރުން

.66 މި މައްސަލައިގައި އަދި އާއިލާގެ މަސްލަހަތު، ދަރިފުޅުންނަށް އިންސާފުވާ އެއްގޮތަށް ނަފަޤާތާބެހޭ ދުއްވުމުގެ ކުރުގެ ދަރުމާ ސާބިތުވާކަމަށް 25 މޭ 2025 ދުވަހު ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ، އަމުރުގެ ޙުކުމް ދުއްވުމަށް ދަރިފުޅުން ދުވަސް ފުރިހަމަވުމުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންކަން ތިބިގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޮތީއެވެ.

.67 މި މައްސަލައިގެ ޙުކުމްދުވުމުގައި ކުރިން ދައްކާފައިވާ ފައިސާތަކުގެ އިތުރުން އެއްވެސްކަމެއް ދަރިފުޅުން ފާހަގަކުރުމަށް އަމުރުދޭ ސާބިތުކުރުމުން، މި މައްސަލައިގެ އަންގާފައިވާ ބާކީވާ ޙުކުމްދުވުމުގައި ދަރިފުޅުން ދެއްކި ފައިސާގެ އިތުރުން ދައްކާން ފައިސާއެއް ނެތްކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި އަދި އާއިލާގެ ފާހަގަކުރުން ކުރިން ބާކީވާ ޙުކުމްދުވުމުގައި އެއްވެސް ޙައްޤެއް ދިނުމަށް އެދިފައިވާތީއެވެ، އަދި ޙުކުމްދުވުން ދިމާކުރެވޭ ފައިސާ ދެއްކެވުމަށް އެއްވެސް ސާބިތުކުރުމުން، އިތުރުކުރުމަށް ނެރެފައިވާ އިސްތިއުނާފު ކޮށްދޭ ފާހަގަކުރުން ބުނެފައިވެއެވެ.

68. މި މައްސަލައިގައި ކުރިން ބޭއްވުނު އަޑުއެހުމުގައި އަދަބު ކަނޑައެޅުމާ ގުޅޭގޮތުން ދައުލަތުން ދެކޭކަމަށް ވާހަކަ ދައްކާފައިވާކަމަށާއި، އެގޮތުން، މިހާރު އަމަލުކުރަމުންދާ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގެ 111 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އަދަބު ކަނޑައެޅުމާއި، ކުރީގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން އަދަބު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސުވާލުކުރުމުން، ކުރީގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މިހާރު އަމަލުކުރަމުންދާ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގެ 111 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] 2 ވަނަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

69. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 111 ވަނަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

70. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

71. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 3 (ތިނެއް) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުރީގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 100 (ސަތޭކަ) [illegible] [illegible] [illegible] ކުރީގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

72. މިހާރު ދައުލަތުން 60 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ކަންތައްތަކަށް ޝަރީޢަތުން ސާބިތުކުރުމުން، 60 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައި ތަޢުޒީރީ އަދަބު ކަނޑައަޅާފައިވާ ވައްކަމުގެ ހުކުމްކުރުމުގެ ކަމަށާއި، އެއީ ވައްކަމުގެ ޙައްދު ދިނުމަށް ޝަރުޠުތައް ހަމަނުވާ ކަމަށާއި، 60 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ނިޞާބު ނުވަތަ ހަމަވާ ފަރާތަކަށް ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅާ ޙައްދު ދިނުމުގެ އަދަބުގެ އިތުރުން ވައްކަމަށް 10 (ދިހައެއް) އަހަރަށް ހިފެހެއްޓުމަށް ޖަލަށްލުމަށް ނިންމެވިދާނެއެވެ. އަދި 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ)އަށް ބަލާއިރު، (ށ)ގައި މި އޮންނަނީ 1 (އެކެއް) އަހަރާއި 2 (ދޭއް) އަހަރާ ދެމެދުގެ މުއްދަތަށް ވައްކަމަށް ހުކުމްކުރެވޭނެކަމަށާއި، (ހ)ގައި އޮންނަނީ 5 (ފަހެއް) އަހަރު ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް އެއްގޮތް އުޅަނދުގެ ވައްކަމަށް ހުކުމްކުރުމުގެ ބާރުލިބިފައި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅާ އަދަބުގެ ބާރުތަކަށް ދައުލަތުން ނުހިފެއްޓެވެ. އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅާ އަދަބަކީ، ބަދަލުކުރެވޭ ޝަރީޢަތުން ސާބިތުކުރުމުން، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅާ ބަދަލުކުރުމަށް ދައުލަތުން ބާރުލިބިފައެވެ.

73. ކުރީގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައިވާ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅާ އަދަބުކަމަށާއި، 60 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅާ ބަދަލުކުރުމަށާއި، ޒަމާނީ އަންނަނިވި ޝަރީޢަތުން ސާބިތުކުރުމުން، ދައުލަތުން މަސްލަޙަތުކުރުމަށްޓަކައި ޖަލަށްލުމުގެ 10 (ދިހައެއް) މިންޖުގެ ފުރުޞަތުކަން އޮތިފައެވެ.

74. ދައުލަތުން މަސްލަހަތު ކުރުމަށްޓަކައި ޖަލަށްލުމުގެ ފުރުޞަތު އޮތުމުން، ކުރިން އަދަދު ކުރަމުންދިޔަ ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގައި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅާ ބަދަލުގެ އަދަބުގެ ވަގުތީގޮތުން، 88 ވަނަ މާއްދާގައި ޖުމްލަ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅާ އަދަބުގައި، ދިވެހިގެ އިތުރުން ތަޢުޒީރީ އަދަބެއް ކަނޑައަޅުއްވާ އިޖުތިހާދު ފަރާތަށް ޖުމްލަކޮށްފައިވާތީއާއި، އެކަންކަމަށް 60 ވަނަ މާއްދާގައި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅާ ބަދަލު ދިނުމުގެ އަދަބުގެ ވަގުތީގޮތުން، އެއް އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ބަދަލު ދިނުމުގެ އަދަބު އުވާލަކަމުން ދައުލަތުން ދެކެވުނު ބާރުލިބިފައެވެ.

އަދި މި ޤާނޫނުގައި [illegible] [illegible] ގުޅިގެން [illegible] ހަމައެކަނި [illegible] ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

75. ދައުލަތުން، 60 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ބަދަލު [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުން ސުވާލުކުރުމުން، [illegible] ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

76. އެންމެފަހުން، [illegible] [illegible] 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ސުވާލުކުރުމުން، ދައުލަތުގެ [illegible] [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ.

77. [illegible] ދައުލަތުން [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުން ސުވާލުކުރުމުން، ބަދަލު ދިނުމަކީ ހަމައެކަނި [illegible] ދައުލަތުން ޖަވާބުދީފައިވެއެވެ.

78. ދައުލަތާ [illegible] [illegible] ގުޅިގެން އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ.

79. [illegible] [illegible] [illegible] ދައުލަތުން [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުން ސުވާލުކުރުމުން، ދައުލަތަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދައުލަތުން ޖަވާބުދީފައިވެއެވެ.

80. އިސްތިއުނާފު ޝަރީޢަތުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު ޝަރީޢަތުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުން ސުވާލުކުރުމުން، ބަދަލު ދިނުމުގެ [illegible] [illegible] ދައުލަތުން ޖަވާބުދީފައިވެއެވެ.

81. މިގޮތުން [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުން ސުވާލުކުރުމުން، [illegible] [illegible] 5/2009 ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) [illegible] ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ. 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ މާއްދާގެ ދަށުން

ކަނޑައަޅަނީތޯ ޝަރީޢަތުން ސުވާލުކުރުމުން، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 59 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް އިސްތިއުނާފު ޙައްޤުވާ ފަރާތަށް އެންމެފުރި އަދަބެއް ކަނޑައަޅައިދެވޭނަމަ، އެންމެފުރި އަދަބެއް ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައިވާ އަދަބުކަމަށް ދެއްވުމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.

82. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 61 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އަދަބުގެ އުސޫލުތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 ގެ 60 (ހ)ގެ ދަށުން ދެންނެވުނު މަޤްބޫލުކުރެވޭ މާއްދާތަކާއި ސާބިތުވެފައިވާ ޝަރީޢަތުން އަމުރުން، ސުވާލުތަކަށް ޖަވާބުދިނުމަށް ދެއްވުން އިތުރު ފުރުޞަތުތަކަށް އެދިފައިވެއެވެ. ދެއްވުން ކުރިން ބުނެފައިވާ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ކަމަށާއި، ދެއްވުމުގެ ސަބަބުން މިހާރު ބަލައިގަތް ޝަރީޢަތުން ސުވާލުކުރުމުން، އިތުރަށް މަސްލަހަތުކުރުމަށް އަދި ކަނޑައަޅަންޖެހި 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުންކަމަށް ދެއްވުން ބުނެފައިވެއެވެ.

83. 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ކަނޑައެޅޭނީ ކޮންއަދަބެއްކަން ސާބިތުވިކަމަށް ޝަރީޢަތުން އެދުމުން، ގޮތް މަސައްކަތް ދިނުމަށްއެދުނު ބަދަލު ދިނުމުގެ އަދަބުކަމަށް ދެއްވުން ބުނެފައިވެއެވެ. މިއާ ގުޅޭގޮތުން ޚިލާފުވާ ކޮންމާއްދާއަކަށް އިތުރުން ސުވާލުކުރުމުން، އެކަން ދުވަހަކުން އިތުރު ތަޙުޤީޤު ބޭއްވުމަށް ދެއްވުން އެދިފައިވެއެވެ.

84. މި މައްސަލައިގައި 29 ޖޫން 2025 ދުވަހު ބޭއްވުނު ތަޙުޤީޤުގައި ދެއްވުން ދައްކާފައިވާ މައިގަނޑު ވާހަކައަކީ ރިކޯޑުގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޮތީއެވެ.

85. ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ މައްސަލަގައިވާ އެއްގޮތް ދެވުނުހުރިހާ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގައިވާ އަދަބަކީ، ކޮން ސާބިތުވާ ޖިނާއީ މައްސަލަ، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ކަނޑައަޅާ ބަދަލުގެ އަދަބު ކަނޑައެޅުމާއެކު ވިޔަސްނަމަ ހިފެހެއްޓުމުގެ އަދަބު ކަނޑައެޅުންކަމަށް ދެއްވުން ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި ކުރީގެ ޤާނޫނުތަކުގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ދައުލަތުން ހުށަހަޅައި، މިހާރު އަދާކުރާ ޤާނޫނުތަކުގައި ބަޔާނެއް އަދަބެއްގެ ތަފާސީލު، ކަނޑައަޅަން މި ތަނުގައި

ކުރަންޖެހޭކަމަށާއި، މި ޝާރިޢުގައި އަމަލު ކުރަންޖެހޭނީ ކުޑައަދަދެއް ކަމަށާއި، އެގޮތުން އަދަދު ކަނޑައަޅަންޖެހުނީ މިންވަރު އަމަލުކުރާ ޤާނޫނުތަކުގެ ދަށުން އެކަށީގެންވާ ގޮތަކަށް އަދަދު ކަނޑައަޅުމުގެ އިޖުތިހާދުގެ ދަށުންކަމަށެވެ.

86. އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ގަސްދަކާނުލައި މީހަކު މަރުވާ ޙާލަތުގައި ކަނޑައަޅާ އުޤޫބާތަކީ މަރުގެ ދިޔަތު ބަލައިގަނެވިފައިވާ ނިސާބު ސުންނަތުގެ 92 ވަނަ ޙަދީޘުގައިވާގޮތަށް ދަމުގެދުން ބުނެފައިވެއެވެ. މަރުގެ ދިޔަތަށް ބަލާއިރު، އެއީ ބަނދު އެގެ ޖާގައިގައި ހިޔާނާ އެޅުމަށްވުރެ ގޯސްގައި ދެއްކުން ލާޒިމުކަމެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ހިއްވަން ދައުލަތް ކޮމިޝަނާއި ދަ މޯލްޑިވްސް ވ. މޯލްޑިވްސް ޕޯޓްސް ލިމިޓެޑް (2009/SC-A/24) ގެ ޝަރީޢާގެ ފަހަރެއްކަމަށް ނިކުނު (ނ)ގައި ދިޔަތަށް ކަނޑައެޅިގެންވާ މިންވަރުގެ ފަހަތް ދޫކޮށް މުދަލުކަމާއި، ދިޔަތަށް އަދަދެގެ އިސްލާމް، ކަމުގެ ސަބަބުންވާ ގެއްލުމުގެ "ބަދަލު"ގެ ގޮތުގައިވެސް ބެލުމަކަށް ބައްޓަން ފައިވާކަމެވެ.

87. މަރުގެ ދިޔައެގެ މިންވަރަކީ ޝަރުޢީ ބަލާއިރު، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި މަރުގެ ދިޔައެގެ މިންވަރަކީ 100 (ސަތޭކަ) ޖަމަލު ކަމަށާއި، ސަތޭކަ ޖަމަލު ފައިސާއަށް ބަދަލުކުރުމުން މިހާރު ކަނޑައަޅަންޖެހޭ މިންވަރަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން އެކަމަށްޓަކައިވާ އަދަދު ކަނޑައަޅުއްވާ އިޖުތިހާދުގައިވާ މުޅައްޚަޞް މަރުގެ ދިޔަކަމެވެ. އަދި އެއީ 1,000,000.00ރ (އެއްމިލިއަން ދިވެހި ރުފިޔާ)ކަމެވެ. ވީހިނދުން މަރުގެ ދިޔަ ބޭނުންކުރުމުގައިވާނަމަ ކަނޑައަޅާނީ މިންވަރަކީ މިއީކަމުން ދައްކަވަން ބެންޏައިވެއެވެ.

88. މި މައްސަލައިގައި ވެއިދިޔަ ދަންޖެހުނީ ޖެއްސެވެންތޯ ޝަރީޢަތުން ސާބިތުކުރުމުން، ގާދިސާ ހިނގާފައިވަނީ 23 ފެބްރުއަރީ 2015 ދުވަހު ކަމަށާއި، ހިޖުރީ ތާރީޚުން ބަލާއިރު، އެއީ ޖުމާދަލްއާޚިރާކަމެވެ. ގަސްދަކާނުލައި މަރުގެ މައްސަލައެއްގައިވެސް ޝަރުޢީބަލައިރު ވޭތުވާ މަސްދަރު ކަމުގެ ދިވެހިރާއްޖޭ، ދުވަސްތަކު ފިޔަވައި ހަމަޖެހޭ މަހުގައި މިހާރު މަރުވެއްޖެނަމަ ދިޔަދެވޭނެކަމަށާއި، މި ޝަރުޢީގައި ވެއިދިޔަ ދަންޖެހުނުކަމަށް ދައްކަވާނެކަމެވެ.

89. ނިސާ ސޫރަތުގެ 92 ވަނަ އާޔަތުން ބަޔާނުން، ގަސްދަކާނުލައި މީހަކު މަރުވިކަމުގައި ދިޔަތުވެސް ކައްފާރާ ދިނުމަކީ ދަރުވާރިސް ޖާނީގެ މައްޗަށް ވާޖިބުވާ ކަމެއްކަމަށް. ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ބެންޗުން އުސްތާދުގެ ދަރުން ދިޔަ ކަނޑައެޅުމާއި ކައްފާރާ ދިނުމަށް އަމުރުކުރުން ހުކުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައެވެ. ނަމަވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގައި ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވާ އަދުލުވެރި ޝަރީޢަތުގެ މައްސަލަތަކުގައި އުޞޫލު ކަނޑައެޅުމުގައި ކައްފާރާ ދިނުމަށް ނަސޭހަތްތެރިވާކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައެވެ.

90. ދައުލަތުން އެދިފައިވަނީ ވާރިސުން މަރުގެ ދިޔަ ކަނޑައެޅުމުގެ ކައްފާރާ ދިނުމުގެ އަމުރުގައި މައްސަލަ ނިންމައިދިނުމަށް ކަމަށެވެ.

91. ދައުލަތުގެ ހުށަހެޅުންތަކާ ގުޅިގެން އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތުން ގޮތުން ފުރިހަމަކުރުމުގައި، ވިސްނުމަށް ވެފައިވާ މައްސަލައަކަށްވުމުން، ޖާނީގެ ފުރިހަމަކަށް ދިނުމަށް އަދި އެކަން ނުވާނެއެވެ.

92. މަރުގެ ދިޔައަކީ ސަލާމަތު ޖަމާކުރަން ދައުލަތުން ބުނެފައިވިޔަސް، ނިޔާވި މީހާގެ ޙައްޤުގައި އަދަބަށް އެއްވެސް ބަދަލެއް ޝަރީޢަތުން ސުވާލުކުރެވުނު ކޯޓުގައި އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގެ އުސޫލުން ބަލާއިރު ޖިނާއީ ސަބަބުތަކުގައި އަދަބު ދެއްވުމުގެ ނުވާކަމަށް ދައުލަތުން ޖަވާބުދީފައެވެ.

93. ދައުލަތުން ހަވާލާދީ މާއްދާގައިވާ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ކަނޑައަޅާ އަދަބަކަށްވުރެ، އަދަބު ނަގައިދިނުމުގައި ޤާނޫނުއަސާސީގައި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތް ޤާނޫނުގައި ވަކިކޮށްފައި އަދަބަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، ދައުލަތުން ދީނުގެ ބަޔާންކުރަން ޝަރީޢަތުން އެދުނުން، އަދަބު ކަނޑައަޅާ އުސޫލުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައެވެ. އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި އިޖުތިހާދު އެކު މައްސަލަތަކުގައި ޤާނޫނުގައި ބައެއް ކަމަކަށް އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގެ ދައުލަތުން ޖަވާބު ދީފައެވެ. އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތްތަކުން ދިމާވާ ކަންކަމުގައި، ހަމަ ދިނުމަށް ވަކިކޮށްދޭން ދައުލަތުން އެދިފައެވެ.

94. ދައުލަތުގެ ހުށަހެޅުމުގައި، [illegible] 309 އިން 396 އަށް [illegible]

95. [illegible] 100 (ސަތޭކަ) [illegible] 50 (ފަންސާސް) [illegible]

96. [illegible]

97. [illegible]

އެގޮތުން ދައުލަތުންބުނަނީ ކޯޓަށް ސާބިތުވުމުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށްގެން ޞަރީޙަކޮށް ސާބިތުކުރުމުން، ދަށު މާނައަށް ބަލައިލުމުގެ ފުރުޞަތު ނުލިބޭކަމަށާއި، ބޮޑު ކަންކަމާއި ޖެހޭކަމަށް އޭނާ ބައްދަލުކުރާ މައްސަލަތަކުގައި ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

98. ދައުލަތުގެ ހުށަހެޅުމަކީ، އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ އުވާލުމުން 60 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އަދި ކަނޑައެޅުން ޖެހޭކަމަށާއި، މިހާރުވެސް 63 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ނުނިންމަވަނިކޮށްކަމާއި، ދައުލަތުން އެ މާއްދާ ތަޠުބީޤުކުރުމަށް އެދުނު ދިފާޢުގެ ޙައްޤު ޝަރީޢަތުގެ ޞަރީޙަކޮށް ސާބިތުކުރުމުން، އެގޮތަށްކުރުން ދައުލަތުން ޖާގަ ދީފައިވެއެވެ.

99. ދައުލަތާ ކުރުމުން ސާބިތުވާތީ މިދިހާ ފާހަގަކުރެވިފައިވަނީ އަދި އެތިކްސުން ދުވަސް ހުސްވެފައިވާ ފާހަގަކުރަން ނުޖެހޭކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.

ޙުކުމް ކަނޑައެޅުން

100. މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުން ދަޢުވާކުރި އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާ މިހާރު އުވާލައިފައިވަނީ، މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި 07 ޖެނުއަރީ 2021 ވަނަ ދުވަހު ބާއްވާފައިވާ އަޑުއެހުމުގައި، ދައުލަތުގެ ހުށަހެޅުމަކީ މިހާރު އެކަން ބަލަންޖެހޭނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 111 ވަނަ މާއްދާގައިކަމަށެވެ. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 111 ވަނަ މާއްދާއަކީ މިޢިއްޔާގެ ޤަވާޢިދުގެ އަދަދުގެ ސަބަބުން އެކަން މިހާރު މަނާކުރެވިގެންނެވެ. ދައުލަތުގެ ދައުވާއާ ގުޅިގެން ސާބިތު ކުރުމަށްޓަކައި ނުކުތާތަކެއް ކުރިއަށްގެންދާ އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގައި ކުރިއަށްގެންދާ ހުކުމެއް ދޭ ފުރުޞަތު ނުވާތީ ދައުލަތުން ޝަރީޢަތުގައި ކުރިއަށްގެންދާނެކަމެއް ނެތެވެ.

101. ޤާނޫނު ނަންބަރު 10/2020 (ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 (އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނު)އަށް 4 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ޤާނޫނު) ތަސްދީޤުކުރެއްވީ ޝާއިޢުކުރެއްވީ 31 ޑިސެމްބަރ 2020

އަދި އެ ޤާނޫނުގެ 41 ވަނަ މާއްދާގައި، އެ ޤާނޫނަށް އަމަލު ކުރަންފެށޭނީ ޤާނޫނު ތަސްދީޤުކޮށް ޝާއިޢުކުރާތާ 3 (ތިނެއް) މަސްދުވަސް ހަމަވުމުން ފެށިގެންކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައެވެ. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 109/Cr-C/2016 ޤަޟިއްޔާ ނިންމާފައިވަނީ 17 ސެޕްޓެމްބަރު 2020 ދުވަހުއެވެ. އަދި 07 ޖުލައި 2021 ދުވަހުގެ [illegible] [illegible]، އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ 63 ވަނަ މާއްދާއަށް އަމަލުކުރަން ފަށާފައެވެ. އެހެންކަމުން، ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ދަޢުވާ، ދައުލަތުން ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ދަޢުވާގައިވާ ކުށް މިހާރު [illegible] [illegible] [illegible]، ޤާނޫނު ނަންބަރު 10/2020 (ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 (އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނު)އަށް 4 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ޤާނޫނު)ގެ ދަށުން، މިހާރު އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ 63 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަމެވެ.

102. އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ 63 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި، ނަރުކޮޓިކްސް ނުވަތަ ސައިކޮޓްރޮޕިކްސް އެއްގަމު އުޅަނދު ދުއްވާމީހާ، [illegible] [illegible] އެއްގަމު އުޅަނދު ދުއްވުމަކީ މަނާކަމެއްކަން ބަޔާންކޮށްފައެވެ. އަދި އެ ޤާނޫނުގެ 63 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި، ނަރުކޮޓިކްސް ނުވަތަ ސައިކޮޓްރޮޕިކްސް [illegible] ދުއްވައިގެން [illegible] [illegible] ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible])ގެ ދަށުން ޖިނާއީ ދަރަޖަ އަދަބުގެ އިތުރުން، އޭނާގެ ލައިސަންސް 10 (ދިހައެއް) އަހަރު ދުވަހާއި 25 (ފަންސަވީސް) އަހަރު ދުވަހާ ދެމެދުގެ މުއްދަތަކަށް ހިފެހެއްޓޭނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

103. ދައުލަތުގެ ހުށަހެޅުމަކީ، މި މައްސަލައިގައި އަދަބު ކަނޑައަޅަންޖެހޭނީ އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާ ކުރިން އޮތްގޮތުން ބިނާކޮށްކަމެވެ. އަދި އެ މާއްދާއަށް [illegible] [illegible] ތަޠުބީޤުކުރުމުގެ [illegible].

104. އަދި [illegible] ދަޢުވާކުރިއިރު، އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާ ކުރިން އޮތް ގޮތް ބަލާއިރު، އެ މާއްދާގައިވަނީ "ނަރުކޮޓިކްސް ނުވަތަ ސައިކޮޓްރޮޕިކްސް، [illegible] [illegible]

މިހެއްގެ ފުރުޞަތަށް ގެއްލުމެއް ލިބިއްޖެނަމަ، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅާ ބަދަލުދިނުމުގެ އަދަދުގެ އިތުރަށް، އެ އުޖޫރަ ދެއްކި މީހާގެ ފައިސާއިން 10 (ދިހައެއް) އަހަރު ދުވަހަށް ހިފެހެއްޓުން"ކަމަށެވެ. އެ މާއްދާއަށް ތަފްސީރު ތަރުޖަމާކޮށްދީފައިވާ ގޮތުގައި، "ބަދަލު ދިނުމުގެ އަދަދު"ގާއި އެކަމުގައި "ފައިސާއިން ހިފެހެއްޓުން"އަށްއެއްކަމަށް ތަރުޖަމާކޮށްފައިވާ ދިނުމުގެ ފާހަގަ ތަރުޖަމާއަކީ، ފައިސާއިންނުން މިހެއްގެ މައްސަލަ އެ މާއްދާ ނުހިނގާނެކަމަށް ދެކެމެވެ. އެހެނީ، ތަރުޖަމާކުރެވުނު ގޮތުން އެ ދެއަދަދު ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައެވެ. އެހެންކަމަށްވާތީ، ދައުލަތުގެ ޙުކޫމާތުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން މި މައްސަލައިގައި ޖިނާއީ ދައުވާއެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ. މިއީ ޢަދުލުގެ ތަރުޖަމާއެއްކަމަށް ނުދެކެމެވެ. އަދި އެއްގޮތް ދަޢުވާކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާއަށް ތަފްސީރު ކުރަންޖެހޭ ޤާނޫނީ އުސޫލަކީ ކުރިން ކުރެވުނު ހަމަޖެހުމުގެ ޤާނޫނުގެ 17 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ގޮތުގެ ގޮތަށް ތަފްސީރުކުރުމުގެ އުސޫލުތަކުގެ ދަށުންކަމަށް ދެކެމެވެ. ޤާނޫނުތަކުގައި، އެއްމާއްދާއަކީ ތަރުޖަމާކުރުމުގެ އަސާސީ ތަފްސީރު ނުކުރުމަށް އަސާސީތަކުގެ ތަފްސީލުތަކުގައި، މިހެންގެ މައްސަލައިގައި ޖިނާއީ ކުރުގެ ދައުލަތުގެ އިޚްތިޔާރުތަކުން ބޭނުންކުރުމާއި ޤާނޫނީ ހަމަތަކާއި ނުދެކެމެވެ.

.105 ޤާނޫނުއަސާސީގެ 142 ވަނަ މާއްދާގައި، ފަނޑިޔާރުން އަމަލުކުރަންވާނީ ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ޤާނޫނުތަކާއި، ޤާނޫނުގައި ވަކިގޮތެއް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާ ކަންކަމުގައި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި އެކަމެއް ކަނޑައަޅާފައިވާގޮތަށް ފަނޑިޔާރުން ޙުކުމް ކުރައްވަންވާނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 19 ވަނަ ވަނަ މާއްދާގައި، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ނުވަތަ ޤާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިގެން މަނާކޮށްފައިނުވާ ކަމެއްކުރުމުގެ ކުރުމުގެ މިނިވަންކަން ލިބިގެންވާކަމާއި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 61 ވަނަ މާއްދާގައި، ރައްޔިތުން އެ މަސައްކަތް އަމަލުކުރަންޖެހޭ ޤާނޫނާއި ގަވާއިދު ޤާއިމުކުރާ ސިޔާސަތު ކުރަންޖެހޭކަމާއި، ޤާނޫނުން ނުވަތަ ޤާނޫނަކުން ބާރުލިބިގެން ހަދާ ގަވާއިދުތަކުގެ ދަށުން ޖިނާއީ ކުށެއްކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިނުވާ ކަމަކަށް، އެ ޤާނޫނެއް ނުވަތަ ގަވާއިދެއް ޝާއިޢު ކުރުމުގެ ކުރިން ބަލައިގެން ކަނޑައެޅުނު ގަވާއިދަކުން ނުވަތަ ޤާނޫނެއް ނުވަތަ ގަވާއިދެއް ޝާއިޢު ކުރުމަށްފަހު ޤާނޫނެއް ނުވަތަ ގަވާއިދަކުން ކުށެއްކަމަށް ކަނޑައެޅުނުކަމުގައި، އަދި މަސައްކަތް ކަނޑައަޅާ

ސާފުކަން ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުމުގެންނަކަން ބުނާފައިވާ އުސޫލަށް ޖުމުލަކޮށް ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭކަމަށް ދެކެމެވެ. އަދި ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެމަތިން ކޯޓަށް އަދަބު ދިނުމުގައި ޤާނޫނާއި ގަވާއިދުގެ އެހީގައި ކަނޑައެޅުން މަގުފަހިވުން، މި ޤަރާރުގައި އަދަބުކަނޑައަޅާނެގޮތް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވިޔަސް، ހާލަތްތަކުން ސާބިތުކުރުމުގައިވާ ކޯޓުތަކުގެ މަސައްކަތުން [illegible] ޤާނޫނީ [illegible] ކަނޑައަޅާ ގޮތުގެ [illegible] ދެކެމެވެ.

106. މި ނިންމުމުގެ ނުކުތާ 34 އިން 64 އަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމާއި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 59 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލަށް ރިޢާޔަތް ކުރާއިރު، ކުށުގެ [illegible] [illegible] ރިޢާޔަތް ކުރަންޖެހޭ، މި ޤަޟިއްޔާގެ ހާލަތު ހިނގައިދިޔަ، އެއްގޮތަށް ދެމިހުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުރެވޭނެ ކަމަށެވެ. އަދި ކުރިން އެއްގޮތަށް ދެމިހުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގައި ރިޢާޔަތް ކުރަންޖެހޭ، ކުރީގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން [illegible] [illegible] [illegible] އަދަބެވެ. އަދި މި ޤަރާރުގައި އަދަބު ކަނޑައަޅަން ނުވާނީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 20 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ކުރީގެ [illegible] [illegible] ކުރީގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)އަށް އަމަލުކުރާނެގޮތް ކަމުގައިވާ ދިނުމުގެ [illegible] [illegible] ކުރުމުގެ އުސޫލުން ކަމަށް ދެކެމެވެ.

107. [illegible] [illegible] [illegible] ކުރީގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ [illegible] [illegible]، މި ޤަޟިއްޔާގައި އެއް ހާލަތެއްގެ މައްސަލަ ސަބަބުންގައި ދިނުމާ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible]، މިކަމުގެ މައްސަލަ ދިނުމާ އިސްލާމީ އަދަބު [illegible] ކުރީގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި ކަނޑައަޅާފައެވެ. މިގޮތުން އަމަލުކުރާ ޤާނޫނުއަސާސީއަށް ދިނުމާ އިސްލާމީ އަމަލުކުރަން ފެނިއްޖެއެވެ.

108. ކުރީގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ ދަށުން، އަދަބު ކަނޑައަޅަމުން އައިސްފައިވަނީ "ސުޕްރީމްކޯޓުގެ [illegible] [illegible] ގަވާއިދު 6"[31] ގެދަށުން ކަމަށްވާއިރު، މި މައްސަލައިގެ [illegible] ޤަތުލު [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ގަވާއިދުގެ 76 ވަނަ މާއްދާގައިވާ [illegible] ޖަލުގެ ދިޔައެވެ. ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ގަވާއިދު 6ގެ 76 ވަނަ މާއްދާގައި، [illegible] [illegible] [illegible] 100,000.00ރ (އެއްލައްކަ ދިވެހި ރުފިޔާ) ކަމަށާއި، 29 ފެބްރުއަރީ 1993 [illegible] [illegible] [illegible] މައްސަލަތަކުގައި [illegible] [illegible] [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

109. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 59 ވަނަ މާއްދާގައި، ކުށެއް ކުރިއިރު [illegible] ކަނޑައެޅިފައިވާ [illegible] [illegible] އެ ކުށަކަށް [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. ޖިނާއީ ޤާނޫނުގެ 12 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

110. މި މައްސަލައިގައި އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 59 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، މިހާރު އަމަލުކުރާ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގެ 111 ވަނަ މާއްދާގައިވާ އަދަބު [illegible] ސަބަބުން އެއަދަބު [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] މިހާރު އަމަލުކުރާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގެ އުސޫލުގެ 44 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައި [illegible] [illegible] [illegible] ކަނޑައަޅާފައިވާ 1,000,000.00ރ (އެއްމިލިއަން ދިވެހި ރުފިޔާ)ކަމަށް [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

---

[31] [illegible] "ސުޕްރީމްކޯޓުގެ [illegible] ގަވާއިދު 6"ކަމަށް [illegible].

111. ދައުލަތުން ބުނެފައިވާގޮތާ ޚިލާފަށް، ކުރީގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައި [illegible] [illegible] ދައުލަތުން އަމަލު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 100 (އެއްސަތޭކަ) [illegible] [illegible]. އަދި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 111 ވަނަ މާއްދާގައިވާ [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 59 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 59 ވަނަ މާއްދާއާއި [illegible] [illegible] [illegible] 12 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)އާ ޚިލާފަށް، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 223 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ)ގައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ [illegible] [illegible]، [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދެކެމެވެ. ދައުލަތުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށް ދެކެމެވެ.

112. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ކުރީގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 29 [illegible] 1993 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 25 ފެބުރުއަރީ 2015 [illegible] [illegible] [illegible] 100،000.00ރ (އެއްލައްކަ ދިވެހި ރުފިޔާ) ކަމަށްދެކެމެވެ.

113. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] ކުރީގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 2 (ދެއް) [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދެކެމެވެ.

114. މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުން ދަޢުވާކުރި އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައި، ނުރައްކާތެރިކޮށް ދުއްވުމުގެ ސަބަބުން މީހެއްގެ ފުރާނައަށް ގެއްލުން ލިބިއްޖެނަމަ، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅާ ބަދަލު ދިނުމުގެ އަދަބުގެ އިތުރަށް، އެ އުޅަނދު ދުއްވި މީހާގެ ލައިސަންސް 10 (ދިހައެއް) އަހަރު ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް ހިފަހައްޓަންޖެހޭކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާތީ، އަދި [illegible] ލައިސަންސްނެތި އެއްގަމު އުޅަނދު ދުއްވި މީހާގެ. ލައިސަންސް ހިފަހައްޓަންޖެހޭތީ ދައުލަތުން މި މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތުން [illegible]

115. މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުން ދަޢުވާކުރި އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)އަށް ބަލާއިރު، ޤާނޫނުގެ އެ މާއްދާގެ މަޤްޞަދަކީ މީހުން ނުރައްކާތެރިކަމުން ސަލާމަތްކުރުމައި، ލައިސަންސުން [illegible] [illegible] އެއްވެސް ގޮތަކަށް [illegible] [illegible] އެނގެއެވެ. އަދި ލައިސަންސްއެއް ދިނުމުގެ [illegible] ސަބަބުން މީހެއްގެ ފުރާނައަށް ގެއްލުން ލިބިއްޖެނަމަ، [illegible] [illegible] އެއްގަމު އުޅަނދު [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި އެ [illegible]، ލައިސަންސް [illegible] [illegible] [illegible]، ޤާނޫނުގެ [illegible] ލައިސަންސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައި ޤާނޫނު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] ޤާނޫނު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، މި [illegible] ޤާނޫނުގެ [illegible] [illegible]، ލައިސަންސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ލައިސަންސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، މި [illegible]

ނިންމާ ބާރުލިބިގެން 10 (ދިހައެއް) އަހަރު ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް، އެއްގަމު ދަތުރު ފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން އަދި ޢާއިލީ އެއްވެސް ވަސީލަތެއް ދުއްވުމުގެ ހުއްދަ ނުދެވޭނެކަމަށް.

116. މި މައްސަލައިގައި އަދި ޢާއިލީއަދަބު، ވަކިސަރުކާރެއްގެ ދުށުމަށް ދިނުމަށްޓަކައި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 59 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ދިނުމުގެ މައްސަލަ އަދުލު ކަނޑައަޅަންޖެހޭނީ އެއްގޮތަށް ދަރިންގެ ޤާނޫނުގައި ދިނުމަށް 63 ވަނަ މާއްދާގެ ބަޔާންވެގެން، ދައުލަތުގެ ކުރިއަށްދިޔައީ ގެ ޤާނޫނުގެ ކުރިން 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ދަށުންނެވެ.

117. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 109/Cr-C/2016 ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ހިނގުމުގެ ރިޕޯޓުގެ 14 ވަނަ ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު، އަޒީޒާ ޢަބްދުﷲގެ ވާރިސުން ކަނޑައަޅައި، ވާރިސުންގެ ބަހައި ޕްރޮބޭޓްކުރަން އެނގެއެވެ. އަދި މަރުޙޫމާގެ އާއިލާގެ މެންބަރުން ތަރިކައިން ދިޔައީވާ ބަހާލުމުގައި މަސައްކަތު ބޭނުންކުރަން ބަހާލައިދިނުން، ވާރިސުން ހަމައެކަނި މަރަށް، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި މަޤާމުގައި ހިފެހެއްޓި ބަލައިގެން ނުކުރެވޭ ސާފުކުރެވުނުކަމުން ބަލަހައްޓަންޖެހެއެވެ.

118. މި މައްސަލައިގައި 28 ނޮވެމްބަރު 2024 ދުވަހު ބޭއްވުނު ޝަރީޢަތުގެ އަޑުއެހުމުން ދައުލަތުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ، ޖެނެރަލް ކަނޑައެޅުމަށް ވިސްނުމުގައި ބަލަހައްޓަންޖެހެއެވެ. އެހެންކަމުން، މައްސަލަ ނިޔާކުރުމަށް ވާރިސުންނަށް ސާފުކޮށް ދެއްކުމުގައި ވާރުތަވެރިކަން ދިމާވެފައިވާ ދަރަނިތަކުގެ ކަރުދާހުގައި، މަސްތް ދިރިއުޅުމަށް ވާރިސުން ދަޢުވާކޮށް ޝަރީޢަތުން ސާފުކުރުމަށް ފެނިގެންދެއެވެ.

119. އެހެންކަމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އއއ ވ. ޢުޘްމާނުއްޖާހު ޤާނޫނުގެ އުސޫލް[32] އާއި ޢަބްދުﷲ ނަޖީބު ވ. ޢުޘްމާނުއްޖާހު ޤާނޫނުގެ އުސޫލް[33] ޤަޟިއްޔާތަކުގައި އަދާ ކަނޑައަޅުއްވަން ދަރުކާޖަރު މައްސަލަ ތަރުތީބުކުރުމުގެ އުސޫލުތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، އަދި އާދަމްގެ މައްސަލަ ސާބިތުވާ ގޮތުގެ

---

[32] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/86 ޤަޟިއްޔާ.

[33] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/72 ޤަޟިއްޔާ.

ދަޢުވާގެ ކުށާގުޅިގެން، އަޒީމާ ޢަބްދުﷲގެ ވާރިސުން ސާބިތުކޮށް ބަޔެއް ހޯދުމަށްފަހު، މި ފާސްކުރުމުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަނޑައެޅުމާއި ޢުޤޫބާތުތަކުގެ ތަފާސްކަމުގެ ތެރެއިން މަތީގެ ދިރާސާކުރުމުން ބޮޑުކަނޑައެޅުމާއި، މި މައްސަލަ ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ދީފައިވާ ޙުކުމް ބަދަލުކުރަންޖެހޭކަމަށް ފެނެއެވެ.

މައްސަލަ ނިންމަން ފެންނަގޮތް

120. ބުނެވިދަ ކަންކަން އެގޮތުގެމަތިން ހުރުމުން، ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާގޮތަށް މައްސަލަ ނިންމަންފެނެއެވެ.

120.1. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 109/Cr-C/2016 ޤަޟިއްޔާގައި ކޮށްފައިވާ ޙުކުމް ބާޠިލުކޮށް؛ އަދި

120.2. ދަޢުވާލިބުނު ޢަލީ ޢާދިލްގެ މައްޗަށް، އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުންކުރާ، އެއްގަމުގައި ދުއްވާއެއްޗެހި ނުރައްކާތެރިކޮށް ދުއްވުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައި ބަޔާންކުރާ، އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއްނެތި ލަސްވެގެން ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައަޅައި؛ އަދި

120.3. ޢަލީ އާދިލް ނުރައްކާތެރިކޮށް އެއްގަމު އުޅަނދު ދުއްވުމުގެތެރޭގައި ހިނގިހާދިސާގައި، އަޒީމާ ޢަބްދުﷲއަށް އަނިޔާވެ، އެ އަނިޔާތަކުގެ ސަބަބުން ނިޔާވެފައިވާތީ، އަޒީމާ ޢަބްދުﷲގެ މަރަށް ޢަލީ އާދިލް ޒިންމާވާންޖެހޭ ގޮތުގެ ދަޢުވާއެއްކަމަށް ކަނޑައަޅައި؛ އަދި

120.4. ޢަލީ އާދިލްގެ މައްޗަށް ސާބިތުވާ ޤަތުލު ދަޢުވާގެ ކައްފާރާއަށް، ވިދިވިދިގެން ހަނދުމަހުގެ 2 (ދެ) މަސް ރޯދަހިފުމަށް އަމުރުކޮށް؛ އަދި

120.5. އަދި އާދިލްގެ މައްޗަށް ސާބިތުވާ [illegible] ޢުޤޫބާތެއްގެ ގޮތުން، [illegible] 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ ދަށުން، ޢަޒީޒާ ޢަބްދުﷲގެ ވާރިސުންނަށް [illegible] 100,000.00ރ (އެއްލައްކަ ރުފިޔާ [illegible]) ކަމަށް ކަނޑައަޅައި؛ އަދި

120.6. މި ޙުކުމްކުރާ ތާރީޚުން ފެށިގެން 10 (ދިހައެއް) އަހަރު ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް، އަދި އާދިލްއަށް އެއްގަމު ދަތުރުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން އެއްވެސް ލައިސަންސެއް ދައުލަތުން ނުދެވޭނެކަމަށް ކަނޑައަޅައި؛

120.7. ޢަޒީޒާ ޢަބްދުﷲގެ ވާރިސުން ސާބިތުވުމުން، މަތީގެ ދިޔައާމެދު ވާރިސުންގެ [illegible] ވާރިސުންނަށް [illegible].

ފަނޑިޔާރު [illegible] ރައުޔު

121. މިއީ އަދި އާދިލްގެ މައްޗަށް އެއްގަމުގައި ދުއްވާއެއްޗެއް ނުރައްކާތެރިކޮށް ދުއްވުމުގެ ކުށުގެ ދައުވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި ކުރެވި[34] އެދައުވާ ސާބިތުވެފައިނުވާތީ ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފެކެވެ. މިއިސްތިއުނާފުގައި ދައުލަތުން މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ސުވާލު އުފައްދާފައިވަނީ ދައުވާ ސާބިތުކުރުމުގައި ހެކި ވަޒަންކޮށްފައިވާ ގޮތާމެދުއެވެ.

122. މިމައްސަލައިގައި އަދި އާދިލްގެ މައްޗަށް ދައުވާ އުފުލާފައިވަނީ، އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނު[35]ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުންނެވެ. ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށުގެ ހާދިސާ ހިނގީ 23 ފެބްރުއަރީ 2015 ގައެވެ.[36] ހާދިސާގައި އަޒީޒާ އަބްދުﷲ ނިޔާވެފައިވަނީ 25 ފެބްރުއަރީ 2015 ގައެވެ.[37] ދައުވާ ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުގެ ކުރިން، 30 ނޮވެމްބަރު 2015 ގައި، އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އިސްލާހުކުރެވިފައެވެ.[38]

123. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 59 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] އަދަބެއް [illegible] ކުރި ވަގުތު [illegible] ކުށެއް ކަމުގައި [illegible] ސަބަބެއްގައި [illegible][39] Principle of legality ގެ ދުސްތޫރީ މަބްދައުގެ ދަށުން، ޖިނާއީ އަދަބެއް ދިނުމަށްޓަކައި، [illegible] ޢަމަލު [illegible] ކުރެވޭނެއެވެ. މި މައްސަލައިގައި ހިނގި ހާދިސާ ހިނގައިރު،

---

[34] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 109/Cr-C/2016

[35] ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 - [illegible] "އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނު" ކަމަށް [illegible]

[36] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ [illegible]

[37] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ [illegible]

[38] ޤާނޫނު ނަންބަރު 36/2015 (ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 (އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނު) އަށް 3 ވަނަ އިސްލާހުގެނައުމުގެ ޤާނޫނު [illegible] 30 ނޮވެމްބަރު 2015 ގައެވެ.

[39] “Nullum crimen, nulla poena sine lege” -no one can be punished under a law unless that law was in effect at the time of the offense

ދަޢުވާ އުފުލިފައިވާ އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނު[40] ގެ 60 ވަނަ މާއްދާ އެގޮތުގައި އޮތުމުން، މިއަސާސް

ހިނގުމުން ދަރިކޮޅު، މިމައްސަލައަށް ބަލައިލުމަށް އަރުވަމުން، ހަމައެކަނި އެކަމުގެ މައްސަލަ ބެލުން، މިމައްސަލާ

ކުރިއަށް ދިއުމަށް ހުށަހެޅުނު ކަމެއް ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

124. ޝަރީޢަތަށް ޗާޖުން ހުށަހަޅައި މިމައްސަލާގެ ސިޓީގައި ދަޢުވާކުރެވުނު ބާބުން ބުނެފައިވަނީ އެންމެހާ ވަރަށް މިގޮތަށެވެ.

> ”ތާރީޚު، 23 ފެބްރުއަރީ 2015 ވީ ދުވަހު 21:45 ހާއިރުގެ ތެރޭގައި، މާލޭގެ ބޮޑުތަކުރުފާނުމަގުން ދިޔަ ހުޅުހެނދުނު
> ބޮޑުތަކުރުފާނުމަގުގައި، ރަޖިސްޓަރީ ނަންބަރު AA0B-P3020 ސައިކަލު ދުއްވާފައި ދިއުމުން، އެގޮތުން ހިނގާފައިވާ ހާދިސާ،
> ކެނެރީގެ، ގެއްލިގެން، އަޙްމަދު ޢަބްދުﷲގެ ގައިގައި ޖެހި ދުއްވާ ސައިކަލުން ޖެހިފައިވާ އަނިޔާތަކުގެ ސަބަބުން ފާރަވެރިވެފައި، މި
> އަނިޔާތަކުގެ ސަބަބުން އަޙްމަދު ޢަބްދުﷲއަށް ވިހުން އަރިހަށްދާން ގައިގައި ޖެހިއްޖެ، ހޮސްޕިޓަލުގައި ފަރުވާދެމުން ދިއުމުން
> އަޙްމަދު ޢަބްދުﷲ ނިޔާވެފައިވާތީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 (އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނު)ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ
> (ހ)ގެ ދަށުން، އިހުމާލުވެރި އެގޮތުގެ ނުރައްކާތެރިކަމާއެކު ދުއްވުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާއެވެ.

125. އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނު[41] ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ބާރުން ބަޔާންކުރެވުނު ވަރަށް މިގޮތަށެވެ.

> ”ނުރައްކާތެރިކަމާއި ނުލަބަ ފަރުވާކުޑަކަމާއެކު، އެހެނިހެން ފަރާތްތަކުގެ ސަލާމަތަށް ބަލާނުލައި ދުއްވައިގެން މީހެއްގެ
> ސަލާމަތަށް ގެއްލުމެއް ލިބިއްޖެނަމަ، އެކަމުގެ ޒިންމާ، އެފަދަ ދުއްވާ މީހާގެ މައްޗަށް 10 (ދިހަ) އަހަރު
> ދުވަހުގެ ޖަލު ހުކުމެއް ކުރެވޭނެއެވެ.“

126. މިމައްސަލާގައި ހުށަހެޅުނު ދަޢުވާއާ ގުޅޭ ޤާނޫނީ މާއްދާގެ ބައިތަކުން، މިމައްސަލާގެ ދަށުން ދެން ސާބިތުކުރުމަށް

ސާބިތުކުރަން ހުށަހެޅިފައިވާ، ނުރައްކާތެރިކަމާއި ނުލަބަ ފަރުވާކުޑަކަމާއެކު ދުއްވިކަމާއި، މީހެއްގެ

ފުރާނަ ގެއްލުން ދިމާވިކަމާއި، މީހެއްގެ ފުރާނަ ގެއްލުން ދިމާވީ ދުއްވީ ދުއްވުމުގެ ސަބަބުން

ނުރައްކާތެރިކަމާއި ނުލަބަ ފަރުވާކުޑަކަމާއެކު ދުއްވުމުގެ އަސާސް ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

---

[40] ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2009

[41] ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2009

127. މިދައުވާއާ ގުޅިގެން ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ލިޔެކިޔުންތަކުގައި[42] އަޙްމަދު އަބްދުﷲ ހިއްސާވެފައިވަނީ، ތަޙްޤީޤުގެ ބޮޑެތި އަނިޔާތަކުގައި ސިޔާސީ އަސް ގުޅިފައިވާ ޙާލަތުގައި ކުރިން ގޮތުން ... ބިނާވެގެން ... ސާބިތުވާކަމަށް ... ބަލާއިރު، އަޙްމަދު އަބްދުﷲ އަށް ލިބިފައިވާ ގެއްލުމުގެ ސަބަބުން ހިއްސާވެފައިވާކަން ސާބިތުކޮށްދޭނެ ހެއްކެއް ނެތެވެ.

128. ދައުލަތުގެ ސިއްރުން ބަލާއިރު، މިދައުވާ ބިނާކުރުމުގައި "ނަންބަރު ... ނުވަތަ ... ގެ" އަދި ... ގޮތުގައި ދައުލަތުން ފޮނުވާފައިވަނީ "... ... ... ރަޖިސްޓަރީ ނަންބަރު AA0B-P3020 ސައިކަލު ދުއްވައި ... ... އަޙްމަދު އަބްދުﷲ ގެއިގައި ... ..."ގެ މިގޮތަށެވެ.

129. އެހެންކަމުން، މިމައްސަލައިގައި ދައުވާ ހުށަހަޅާފައިވާ ގޮތުން ... ... ނޫން ކަމެވެ.

130. މިޤަޟިއްޔާގެ ... ...

---

[42] ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ... ... ނަންބަރު 0028002 "... ..."

ކަމަށް، ކުރުމުގެ ވެރިން ޒިންމާ ތަކެއްޗާއި މީހުންނާއި ތަކެއްޗަށް ލިބިދާނެ ގެއްލުމާއި އަސަރާއި ކަމުގެ އިތުރުން ތަޖުރިބާގެ އަލީގައި ދެއްވާފައިވާ މަޢުލޫމާތު ދެއްކުން ހުއްދަފާހަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ނުވަތަ ނޫނީ ގޮތު މުޖުތަމައުގެ ބަޔަކު ހުރިހާނެއެވެ.

.131 މިމައްސަލައިގެ ހާދިސާ ހިނގިއިރު، ސައިކަލު ފަހަތުގައި އިން ފަރާތުން[43] ސައިކަލު ދުއްވާފައިވާ ބާރުމިނާއި މުޅި ތަޙުޤީޤު މަރުޙަލާގައާއި ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ދީފައިވާ ހެކިބަސް ބަޔާންވެއެވެ. ތަޙުޤީޤުގައި ހޯދިފައިވާ ސްޕީޑް ބެލުމުގައި ސައިކަލު ދުއްވާފައިވަނީ 40 ކމް ކަމަށް މިންކުރެވިފައި ފާހަގަކުރެވިފައެވެ.[44] އެހެންނަމަވެސް، ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި، އެސައިކަލަކީ 25 ކމަށް ނުދުއްވާން ސައިކަލެއް ކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. މިހާދިސާގެ ހާދިސާގައި މިޒާތުގެ ހުރުމުން މިހާދިސާއަކަށް ގުޅޭ ބަރޯސާވެވޭ ދިމާކުރެވޭގައި ނުދެއްކެއެވެ.

.132 ދުވެލީގެ މިންވަރު ސާބިތުކުރުމަށް ދައްކަވައިން ދިން ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިވެރިޔާ، ޕޮލިސް ޓްރެފިކް ދާއިރާގައި 11 އަހަރުގެ ތަޖުރިބާ ހުރި ފަރާތެއް[45] ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. މިފަރާތަކީ އެކްސިޑެންޓް ހިނގާ 10-15 މިނިޓްތެރޭގައި ސީނަށް ދިޔަފަރާތެކެވެ. ތަޖުރިބާ ލިބުނު ތަޙުޤީޤާތުގެ ފުރުސަތު ޓްރެފިކުގެ ދައުރަކީ ބަލައި ބާވަތުގެ މައްސަލަތަކުގައި އިތުރު ޚާއްޞަ ދެއްކުމުގެ ހެކިބަހުގެ ކަން ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **މުޙައްމަދު ޝާހިދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް**[46] ގެ ނިންމުމުގައި ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. މިމައްސަލައިގައި، ސައިކަލުގެ ބަނދުނާއި، ސައިކަލުގައި ލިބި ދުވުމުގެ އަޑާއި ލިބުނު ގެއްލުމާ އަސަރުތަކުން، 30 އަދި 40 ގެ ސްޕީޑް ދުވުމުގައި ދުއްވާފައިވާކަމަށް ހެކިވެރިޔާ ބަސް އަންގަވާފައިވެއެވެ.[47]

---

[43] ތަޙުޤީޤުގެ ހެކިބަސް ފުރަތަމަ ޝާހިދު

[44] އެޔެ

[45] ތަޙުޤީޤުގެ ހެކިބަސް އިސްތިރީވެ ބަޔާން

[46] 2021/SC-A/50

[47] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދިން ބަޔާން ފެނުނު 24 އޮގަސްޓް 2016

މައްސަލައިގައި ތަޙުޤީޤުކޮށްފައިވާ ސީން އޮފް ކްރައިމް ރިޕޯޓުގެ[48] ޚުލާޞާގައި ސައިކަލާއި، ފާރުގެ ހިސާބުތަކުގައި ހުރި ކަނޑައެޅިފައިވާ ތަނުގެ ލޭގެ ތިކިތައް ފެނިފައިވާކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

133. މިމައްސަލައިގައި ހުރި ބަސް އަދާކުރި، ޝާހިދުގެ[49] ހެކިބަސްގައި ތަފްޞީލުކޮށް، މަރުދުވަހުގެ ސިކުނޑިގެ ނުރައްކާ ވަރަށްގިނަ ސިފަތައް ފާހަގަކޮށްފައިވާއިރު، މިފަދަ ނުރައްކާ ވަރަށްގިނަ ޒަޚަމް ލިބިފައިވަނީ ތޫނު އަރިމަތިން ޖެހުމުން ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި މިފަދަ އަނިޔާއެއް ލިބުނީ ތޫނު ހަތިޔާރަކުން ޖެހުމުން ކަމަށް ހެކިބަސްގައި ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

134. އެންމެފަހުން މިމައްސަލައިގައި ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ހެކިތަކާ ޤާނޫނީ އިޖުރާއާތު ފުރިހަމަ ހެކިބަސްތަކާއި، އަދި ފުރިހަމަ ޝާހިދުގެ ހެކިބަސް، ގުޅުވައިލުމުން އަދި އޮތުމާ ދައުވާކުރެވިފައިވާ ވާގި ސާބިތުވާ ކަމަށް ބެލެވެއެވެ.

135. މަރު ކޮށްގެން މިއަދު ދުވަހު ވިޔަސް ބަޔާންކުރާ ބެލުމަށް، ދައުލަތުން ހުށަހެޅި އަދި އޮތުމުގެ ފަރާތުން ދައުވާކުރާ ފަރާތް ބަލައިގެން ތަޙުޤީޤުގައި އެންގުން އެއް އެއްކަލަކު، އަދި އޮތުމަށް އަބަދު އެއްގަމު އެޖެންޓު ދުއްވާލުމުގެ ވަކިބަޔަކު ނުރައްކާ ސައިކަލު ދުއްވާ ފަރާތުގައި ކަމުގައި ވެއެވެ. މައްސަލަ ނިންމުމުގައި މިދުއްވާ ބޭނުންކުރުމުގައި ވަކިބަޔަކު ނުރައްކާ ދުއްވުމުގެ ދުއްވާ ކަންތައްތަކެއް، އެކަން ބަލައިގަނެވޭނެކަމަށް ދުރުކަޑަން ފާހަގަކުރެވިފައިވެއެވެ.[50] އެންމެހައި ވާހަކަތައް ގޮތުން ތަޤުދީރުގައި ހަމަހަމަ އެއް މިވައްތަރަށް ނުރައްކާތެރި ކަން ދުއްވުމުގެ މިދުއްވާގައި ބިރުވެރިކަމުން ދުރުކުރުވުން ވަޒަންކޮށް ކަނޑައި ނުލެވެއެވެ.

136. ދުއްވަން ދަސްކުރުން، އެކަށީގެންވާ ގޮތަކަށް ބެލުމުގައިވެސް، ވަކިބަޔަކު ދުއްވާ ހަމަވުރުން ހަރަކާތް ކުރަން އެއްވަނީ ސަލާމަތް ނުވާ އެއްގަމު އެގަނޑު ދުއްވުމުގެ ފޯރާތުން ތަޖުރިބާ މިދުއްވާ ނުވެގެން އެއްވަނީ ހަރަކާތް ނުވާ މަގުމަތީ އެގަނޑު ދުއްވާލަ، ސަލާމަތީ އިންސާނުގެ މިނިވަންކަން ބަލައިނު، އެކަމުގެ

---

[48] ފޮރެންސިކް ރިޕޯޓް ސަރވިސް ނަންބަރު LC-2015/02699

[49] ޝަހާދަތް ދީ. އަޙްމަދު ޢިރުފާން 02 ފެބްރުއަރީ 2020 ގެ ޝަރީޢަތް ޖަލްސާ

[50] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 109/Cr-C/2016 ގަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުގެ 13 ވަނަ ނުކުތާ

ސަބަބުން [illegible] [illegible] މަގުމަތީގައި [illegible] [illegible] [illegible] ނުރައްކަލަކަށް ވެއްޖެކަން [illegible] [illegible] ދެކެމެވެ.

137. [illegible]، [illegible] ބެލެވެއެވެ.

ކޯޒޭޝަން- [illegible]

138. [illegible] (ކޯޒޭޝަން) [illegible]؟ [illegible] ކޯޒޭޝަންގެ [illegible]

139. [illegible][51] [illegible].[52] [illegible] (An intervening act (*novus actus interveniens*) [illegible].[53]

---

[51] [illegible]

[52] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 109/Cr-C/2016 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުގެ 13 ވަނަ ނުކުތާ

[53] J36-Sakshith-Mukund.pdf VOL. 2 ISSUE 3 Journal of Legal Research and Juridical Sciences ISSN (O): 2583-0066

140. ކުއްޖާއި އަމަލު މެދު [illegible] އަމަލެއް އޮތްކަމަށް ބުނާ ނަމަ [illegible] އަމަލެއް އޮތް ކަން ސާބިތުކޮށްދިނުމަކީ، އެކަން ބުނާ ފަރާތެއްގެ ޒިންމާއެކެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ޝަރުޢީ އުސޫލުން ސާބިތުކުރުމަށް ދަލީލުތަކުގެ މައްޗަށް އޮތް [illegible] ބަރަދެއް ނުވެއެވެ.

141. މިމައްސަލައިގައި ހާދިސާ ހިނގިކަމަށް [illegible] މައިގަނޑު އެއް ސަރަހައްދުގެ ގޮތުގައި އަދި އާދިއްތަ [illegible] ބުނެފައިވާއިރު، [illegible] ހިނގިކަމަށް [illegible]، ބޮޑުބޭބެއާ [illegible] ބައިސްކަލެއްގައި ދިޔުމުގެ ސަރަހައްދުން ކަމަށެވެ. ބޮޑުބޭބެއާ ބައިސްކަލްގައި ދިޔަކަމަށް މިމައްސަލައިގައި ހެކިބަސް އަދާކުރި މަންމަ ދިން ހެކިބަހާ ތަފާތުވާކަން ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ބުނެފައިވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ކުރިން ފާހަގަކުރި ފަހަރުން ހެކިވެރިޔާގެ ހެކިބަހުގައި [illegible] ވެސް [illegible] [illegible].

142. [illegible] [illegible] ފާހަގަކުރެވޭ ކަމަކީ، [illegible] މިފަދަ [illegible] [illegible] ގޮތުގައި އަދި އާދިއްތަ [illegible] ގޮތުގައި ހެކިވެރިޔާ ބުނާ ގޮތުގައި ހުރި [illegible]. އެގޮތުން، [illegible] [illegible] [illegible] ފަހުގައި [illegible] ދައުލަތުގެ ހެކިވެރިޔާ މުޙައްމަދު އާދިލް ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ހެކި ބަސް އަދާކުރުމުން[54] ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ "[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]"[55] ކަމަށެވެ. އަދި އާދިލް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]" ކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][56] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[54] [illegible] ޝަރީޢަތް 24 ނޮވެމްބަރު 2016 ގެ މަހްޒަރު ބަލާށް
[55] [illegible] ޝަރީޢަތް 16 ޖޫން 2015 ގެ [illegible] [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ.
[56] ކްރިމިނަލް [illegible] [illegible] ނަންބަރު H5(a)/MLRT/2015/268- ޕޭޖް 26

ބަޔާންކުރަމުން، [illegible] ވާހަކަ [illegible] ވެސް [illegible]

އެއްވެސް [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

143. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

144. [illegible]

[illegible]

[illegible]

ހުރަސްއެޅިފައިވާ ސިޓީން އޮތް ކުރީގެ ރިޕޯޓަށް[57] ބަލާއިރު، ކިޔާދިނުން މަގުން އެކްސިޑެންޓް ހިނގި ސަރަހައްދު ދުރުން ފެންނަ ގޮތުގެ ފޮޓޯއަށް ބަލާއިރު، މަގުގެ އެއްފަރާތުގައި ސައިކަލުތަކެއް ޕާކުކުރެވިފައިވާކަން، "ދުވާލު" ގެ ގޮތުގައި ފެންނަނީ ވަރަށް ރަނގަޅު އަލި ފެނުނުކަމަށް ފާހަގަކުރެވެއެވެ. މީގެ އިތުރުން، ހާދިސާ ހިނގިގޮތް ކިޔައިދިނުމުން އެކްސިޑެންޓް ހިނގުމުން މުޅިގޮތުން ސައިކަލު ކައިރި ހިނގި ފަރާތް ހިނގާ މަޑުކުރާ ކުރި ހިނގާފައި ގޮތުގެ ނިސްބަތުން ފެނުނު ފުރަތަމަ ގޮތުން ވީމާ ބާރުގަދަކަމުގައި މިއެކްސިޑެންޓް ހިނގުމުގެ ސަބަބުތަކުގައި ނިޔާވި ގޮތް މިކަމުގައި ހިމެނޭކަމަށް ނުދެކެމެވެ. އެހެންކަމުން، ނިޔާވި ގޮތަށް ދުވާލު މެދުގައި ނުފެނުނަސް، މިއެކްސިޑެންޓްގައި ހާދިސާ ހިނގާއިރު ގޮތް ބަލާއިރު، އަމަލާއި ގުޅޭގޮތުން ގޮތެއްގައި މުޅިގޮތުން އަމަލުގެ ސަބަބެއް ކަމުގައި ނުބެލެވެއެވެ.

145. މިމައްސަލައިގެ ދަށު ކޯޓަށް ހުށަހެޅުނު ހެކިތަކުން، އަދި އާންމުކޮށް އެއްގަމު އުޅަނދު ދުއްވުމުގެ ލައިސަންސް އޮތްކަން ވެސް ނެތް މިހާލަތުގައި، މިނޫނާއި މިއަދަކަށް ސަލާމަތީ އިންތިޒާމު ވިސްނުމުން ބަލާއިރު، މަގުމަތީގެ ފާހަގަކުރެވޭ ހާދިސާއެއް ހިނގުމުން މުދަލާއި ފުރާނައަށް ސަލާމަތީގޮތުން ސަބަބުވެފައިވާ، މަގުމަތީގައި ހުރަހެއްނެތި ހިފެހެއްޓުނު ގޮތުގެ ބަލާއިރު، މިނޫން ދުވާލުގައި ބާރު ސްޕީޑްގައި ކަމެއް ބަދަލުވެފައި، ދިމާނުވި ގޮތުގެ ހިއްސާކުރާއިރު، އަދި ހާދިސާގެ ހުރިހާ ކަމެއް ބަލާއިރު ނުރައްކާތެރި ދުއްވުމުގެ އަމަލުކުރުމުގައި މިއުޅަނދުގައި ބަރޯސާވާ ގޮތް 'operating and substantial' ސަބަބު ކަމުގައި ބެލެވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ކުރިއަށްވުރެ ދުވަސް މީހާގެ ހުރިހާކަން ސާބިތުކުރެވިފައިވާ ކަމުގައި ދެކެމެވެ.

146. އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައި ކުށް ބަޔާންކުރުމުގައި އަދަބުގެ ގޮތުގައި ބަޔާންކުރާ އެއް ކަމަކީ "އުޅަނދު ދުއްވައިގެން މީހެއްގެ ފުރާނައަށް ގެއްލުމެއް ލިބިއްޖެނަމަ، އިސްތިޤާމަ

---

[57] ކޭސް ނަންބަރު LC-2015/02690

ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅާ ބަދަލުދިނުމެވެ. ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އަބްދުﷲ ނަޝީދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ޤަޟިއްޔާ[58] ގެ ސިޔާގުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ފަދައިން އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ޖިނާއީ ޢުޤޫބާތުގެ ގޮތް 3 (ތިނެއް) ގިންތިއަކަށް ބެހިގެންވެއެވެ. އެއީ، (1) ޖިނާއީ ޙައްދުތަކުގެ ވާޞިލު އަށް، ޖިނާއީ ޢުޤޫބާތް (ޙައްދު ޢުޤޫބާތް)؛ އާއި (2) ޖިނާއީ ޙައްދުތަކުގެ ވާޞިލު ނޫން ނަމަވެސް، އެ ޖިނާޔަތް ވާޞިލުގައިވާ އަނިޔާއެއްގެ ސަބަބުން ޖިނާއީ ޢުޤޫބާތް (ޙައްދު ސިޔާސަތު ޢުޤޫބާތް)؛ އާއި (3) ޖިނާއީ ޙައްދުތަކުގެ އަދި އެ ޖިނާޔަތް އަނިޔާއެއް ދިނުމުގެ ވާޞިލު ނޫނީ، ކުރާ ކަމުގެ ސަބަބުން ޖިނާއީ ޢުޤޫބާތް (ޙައްދު ނޫން) އެވެ.

147. މިމައްސަލައިގައި ކަން ހިނގާފައިވާ ގޮތުން ބަލާއިރު، އަދި އާދީގެ އަދަބުތަކުގައި ޖިނާއީ ޙައްދުތަކުގެ ވާޞިލު އިތުރު ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ. އަދި، ޝަރުޢީ މިއަދަދުގައި އަޒީޒާ އަބްދުﷲ އަށް ވާޞިލުގައި އަނިޔާއެއް ދިނުމުގެ ގޮތުން ކަނޑައަޅާ އަދަބުގެ ކަމުގައިވެސް ނުދެކެމެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ބޭނުން ވާޞިލުވާކަން ބަލާއިރު، އަދި އާދީގެ މިއަދަބުތަކުގެ ސަބަބުން ދިރުމާ އެކުއްޔަކާއިގައި އަޒީޒާ އަބްދުﷲ ވަނީ ނިޔާވެފައެވެ. އެހެންކަމުން، މިއީ ޙައްދު ދިޔައުމު ކަމުގައި ބަލައިދެވޭނެއެވެ.

148. އެހެންކަމުން، ދައުލަތުން ސ. މީދޫ[59]، އިބްރާހީމްގެ، އަދި އާދީގެ މައްސަލަތަށް އެއްގޮތުގައި ދެއްވާ އިންޓަރ އެއްކޮށް ނުބައްދާކުރެވޭން ދުއްވުމުގެ ކުރުގެ ދައުވާ، ގާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައި ބަޔާންކުރާ އުސޫލުތަށް ސަރުކާރުން ދިނުމަށް ސާބިތުވާކަން ކަނޑައަޅައި މަސައްކަތް ނިންމަން ފެނެއެވެ.

---

[58] 2020/SC-A/72

[59] 25 މެއި 2025 ވަނަ ދުވަހު ބޭއްވުނު ޝަރީޢަތުގެ އަޑުއެހުމުގައި ސ. މީދޫ، އިބްރާހީމްގެ އަދި އާދީގެ ވަނީ ކުރިން ދެއްވި ބަޔާން ސ. މީދޫ، އިބްރާހީމްގެ އަދި އާދީގެ ދެއްވައެވެ.

އަދަބު ގޮތް

އަދަބު ކަނޑައަޅަން ޖެހޭ މާއްދާ

149. މައްސަލައިގެ ހާދިސާ ހިނގިފަހުން ޤާނޫނުތަކަށް ބޮޑެތި ބަދަލުތަކެއް އައިސްފައިވާކަން ފާހަގަކުރަމެވެ. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 59 ވަނަ މާއްދާގައި، ކުށެއް ކުރިއިރު އެ ކުށަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ އަދަބަށް ވުރެ ބޮޑު އަދަބެއް އެ ކުށް ކުރި މީހަކަށް ދީގެން ނުވާނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި، ކުށެއްކުރުމާ، އެ ކުށެއް ކުރި މީހާއަށް ޙުކުމްކުރުމާ ދެމެދު، އެ ކުރި ކުށެއްގެ އަދަބަށް ޤާނޫނަށް ގެންނަ ބަދަލަކުން ލުޔެއް ދީފައިވާނަމަ، އެ މީހަކަށް ދޭންވާނީ ފަހުން ހެދުނު ޤާނޫނުގައިވާ އަދަބުކަމަށް ބަޔާންކުރެއެވެ.

150. މިމައްސަލައިގައި އަދި [illegible] ޤާނޫނު[60]ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އަދަބަކީ، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅާ ބަދަލުގެ މިންވަރާއި އަދި ތަޢުޒީރުން ހިފެހެއްޓެއެވެ.

151. މިމައްސަލާގެ ގޮތުގައި، 07 ޖުލައި 2024 ގައި ބޭއްވުނު އަޑުއެހުމުގައި، ދައުލަތުން ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، މިހާރު އަމަލުކުރެވެމުންދާ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު[61]ގެ 111 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ނުވަތަ ކުރީގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު[62]ގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން އަދަބު ކަނޑައެޅިދާނެކަމެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު އަމަލުކުރެވެމުންދާ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގެ 111ވަނަ މާއްދާއަކީ، [illegible] ކުށުގެ [illegible]، މިމާއްދާގެ ދަށުން ދޭ އަދަބު ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތުން ތަފާތުތަކެއް އޮތްކަން ފާހަގަކުރަމެވެ. އަދި ކުރީގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު[63]ގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކުރަނީ، "އިސްލާމީ

---

[60] ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2009

[61] ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014

[62] ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/66 ބާބު 3

[63] އެމަ

ސަބަބުން ކަނޑައަޅާ އަދަދު" މިގޮތުން ކަނޑައެޅިފައިވުން، އިސްލާމީ ސަރުކާރުތަކުގެ އެންމެ އެންމެން އަދަދުތައް (މިސާލަކަށް: ޕެންޝަން ފަންޑު ފައިސާކުރުމުގެ ފަހުގެ އަދަދު) ވުރެ ހިމެނޭނެ މިންވަރާއި ދަރަޖަ ކަނޑައެޅިފައިނުވާ އަދަދުގެ މިންވަރު ހިމެނޭގޮތަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޕެންޝަނާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި އަދަދުގެ ގޮތުގައި "އިސްލާމީ ސަރުކާރުތަކުން ކަނޑައަޅާ ބަދަލު" އެއް ދެއްކުމަށް ވަކިކޮށްފައިވާ ކަމުގައި ދެކެމެވެ. އެހެންކަމުން، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 59 ވަނަ މާއްދާގައި އެބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ޙައްޤުތަކާއި، ދައުލަތުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްދޭ އަދަދު ދެއްކުމުގައި ދެކެމެވެ. އަދި ސަރުކާރުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތުން ދަރަޖަތަކުން ވީ ފަރާތްތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ،[64] މިދައުލަތުގައި އަދަދު ކަނޑައަޅާފައިނުވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނު[65]ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން ކަނޑައަޅާނެއެވެ.

152. ރިޓަޔަރ ވަނިވިއްޔާގެ ޙައްޤުގައި ފަހަރެއްކަމުގައިވާ ފަދައިން، މިދައުލަތުގައި ހިމެނޭ ގޮތަށް ހިނގާފައިވާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުގެ ބަދަލު މާއްދާއަށް ކަނޑައަޅައިދީފައެވެ. އެގޮތުން، ގޮތަށް ހިނގާފައި، 60 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެކަށައެޅި ވަނީއެވެ.

"ދައުލަތުގެ ޚިދުމަތުގައި ހުރެ ވަޒީފާއިން ވަކިވުމުން، ކޮންމެ ފަރާތެއްވެސް މަސައްކަތް ކޮށްދޭ ދައުލަތަށް ކުރިމަތިވާ މިންވަރު، އިސްލާމީ ސަރުކާރުގެ ކަނޑައަޅާ ބަދަލުދިނުމުގެ އަދަދުގެ މިންވަރު، އެއްގޮތަށް ދިނުމާއި ދޭގޮތް ވަކިކުރުމަށް 10 (ދިހަ) އަހަރު ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް ހިފެހެއްޓިދާނެއެވެ."

153. އެގޮތުން، 30 ނޮވެމްބަރ 2015 ގައި ޤާނޫނަށް ގެނައި އިޞްލާޙު[66] ދަށުން މިޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ވަނީ އިޞްލާޙު ކުރެވިފައެވެ. އެމާއްދާގައި ކަނޑައެޅި ވަނީ އަދަދުތައް ނެތެވެ. ނަމަވެސް، އެގޮތުން، 04 ވަނަ އިޞްލާޙުގެ ދަށުން މިމާއްދާއި ދުރު އެއްގޮތަށް ޤާނޫނުގެ 63 ވަނަ މާއްދާ ލިޔެފައިވެއެވެ. އެމާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެކަށައެޅި ވަނީއެވެ.

---

[64] 25 މެއި 2025 ވަނަ ދުވަހު ގެ ފައިނޭންސް މިނިސްޓްރީ އިން ނެރުނު ސަރކިއުލަރ ނަންބަރު 196-A/95/2025/160 ސިޓީ

[65] ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2009

[66] ޤާނޫނު ނަންބަރު 36/2015 އިން ގެނެވުނު 3 ވަނަ އިޞްލާޙު ގެ 24 ވަނަ މާއްދާ

"ނާރކޮޓިކްޑްރަގްސް ނުވަތަ ހަށިގަނޑަށްނުކަން ގެއްލުންދޭ ބާވަތުގެ ތަކެތީގެ މައްސަލައިގައި ... އެ
އަމަލަކީ ދުއްވާ މީހާގެ ގަވާއިދާ ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނު) ގެ ދަށުން
ޖަލާއި ދަމަހައްޓާ އުމުރުގެ ތެރެއިން، ގޮތުގެ ތަފާސް 10 (ދިހައެއް) އަހަރު ދުވަހާއި 25 (ފަންސަވީސް)
އަހަރު ދުވަހާ ދެމެދުގެ މުއްދަތަކަށް ހުކުމްތަންފީޒުކުރާނެއެވެ."

154. އެހެންކަމުން، އަދަބެއްގެ ގޮތުގައި ވަކިން ހިފެހެއްޓުމުގެ މުއްދަތަށް ބަލައި، އެކަމާ ގުޅޭ އަދަބެއް ވާތީ މިމައްސަލައިގައި ހާދިސާ ހިނގައިދިޔަ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން އަދަބު ކަނޑައެޅުން ކަމުގައި ދެކެމެވެ.

އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅާ ޙައްދު

155. ސުވާލަކީ، މިމާއްދާގައި އިސްލާމީ "ޝަރީޢަތުގައި ކަނޑައަޅާ ޙައްދަކީ" ކޮބައިތޯ ބުނާ ޙައްދުގެ މާނައަކީ ކޮބައިތޯއެވެ.

156. ކުރިން އަމަލުކުރަމުން ދިޔަ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު[67]ގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި "އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ޙައްދުން އަދަބު" މިގޮތަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، އާއްމުގޮތުގައި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ހިމެނޭ ޙައްދު ކުށުގެ ބާވަތްތައް ވަކިވަކިން ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާތީ އާއި އެކުށުގެ ބާވަތްތަކާ ކަނޑައެޅިފައިވާ އަދަބު އެޤާނޫނުގެ ސަރީޙަ އިބާރާތުން ކަނޑައަޅާފައި ނުވުމުން، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ބަޔާންކުރާ އަދަބެއް ނުވަތަ "ޝަރީޢަތް ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތުގެމަތިން ހުކުމްކުރާ ފަދަ" ގައި އެކަށައަޅާފައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ތަޢްޒީރީ އަދަބު ކަނޑައަޅަމުން ދިޔައިރު ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **މުޙައްމަދު ނަޒީރު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް**[68] ގެ މައްސަލައިގެ 48 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި ފާހަގަކޮށް އެކަން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

---

[67] ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/66 ޢަދަދު 3

[68] [2022] SC 18

.157 ހަމަ އެފަދައިން، މިމައްސަލައިގައި ހިމެނޭ މާއްދާގައި "ޑިސްކްރީޓް ސެންޓެންސް ކަނޑައަޅާ ބަދަލުވެއް" މިފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައިވުމުން، މިޤާނޫނުގެ މުޅުގެ މައްސަލަތަކުގައި ޑިސްކްރީޓް ސެންޓެންސްތަކުގައި ކަނޑައެޅިފައި އެންމެ ދުސްތޫރީގޮތް ދިއްޔައިރުކަމަށް ކަމަށެވެ.

.158 މިމައްސަލައިގެ ވާޤިޢާތަކަށް ބަލައި، މިމައްސަލައިގައި ހިނގާފައިވާ ގޮތުން ބަލައި، މިއީ މީހަކު މަރާލުމުގެ އަދި އެ މީހަކު އަނިޔާއެއް ދިނުމުގެ ގަސްދު ނެތި، ކުށް ކަމުގެ ސަބަބުން މީހަކު މަރުވެފައިވާ ޤިޞާޞާ ދެކޮޅު ކަމެއް ކަމުން، މިއީ ޤަތުލު ޚަޠާ އެއްގެ ޙާލަތުގައި ދިޔަތު ސަބަބު ޕެރެގްރާފް 148 ގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީ އެވެ.

.159 ކީރިތި ޤުރުއާނުގެ ނިސާ ސޫރަތުގެ 92 ވަނަ އާޔަތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

" وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَن يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَـًٔا ۚ وَمَن قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَـًٔا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُّسَلَّمَةٌ إِلَىٰٓ أَهْلِهِۦٓ إِلَّآ أَن يَصَّدَّقُوا۟ ۚ فَإِن كَانَ مِن قَوْمٍ عَدُوٍّ لَّكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ ۖ وَإِن كَانَ مِن قَوْمٍۭ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُم مِّيثَـٰقٌ فَدِيَةٌ مُّسَلَّمَةٌ إِلَىٰٓ أَهْلِهِۦ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ ۖ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِّنَ ٱللَّهِ ۗ وَكَانَ ٱللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا "

މާނައަކީ: " ކުށަކުން، އަތުވެގެންމެނުވީ مؤمن އަކު މެރުމަކީ، مؤمن އަކަށް ހުއްދަކަމެއް ނޫނެވެ. އަދި، ކުށަކުން އަތުވެގެން مؤمن އަކު މަރައިފިނަމަ (ކިޔުންތެރިޔާ!) ފަހެ، ޙަރަކާތްތެރި مؤمن އަޅަކު މިނިވަންކުރުމާއި، އެ މަރުވިމީހާގެ أهل ވެރިންނަށް حوال ކުރެވޭގޮތުގައި، ދިޔަތު ދޭންވާނެއެވެ. އެއީ، އެމީހުން (ވާރުތަވެރިން) އެކަން صدقات ކުރުމަށް ފިޔަވައެވެ. އަދި، މަރުވި މީހާ مؤمن އަކަށްވުމާއި އެކު، ތިޔަބައިމީހުންނާ عداوة ހުރި قوم އެއްގެ މީހަކު ކަމުގައިވާނަމަ ފަހެ، مؤمن އަޅަކު މިނިވަންކުރުން ލާޒިމުވެއެވެ. އަދި، އެބަޔަކާ ތިޔަބައިމީހުންނާ ދެމެދުގައި عهد އެއް ކުރެވިފައިވާ ބަޔަކުގެ ތެރެއިންކަމުގައި މީހާވާނަމަ، ފަހެ، އެމީހާގެ أهل ވެރިންނަށް حوال ކުރެވޭގޮތުގައި ދިޔަތު ދޭންވާނެއެވެ، مؤمن އަޅަކު މިނިވަންކުރުން ލާޒިމުވެއެވެ. ފަހެ، (މިނިވަންކުރުމަށް އަޅަކު) ނުލިބިއްޖެނަމަ ފަހެ، ދެމިގެންވާ ދެމަސްދުވަހު ރޯދަހިފުން ލާޒިމުވެއެވެ. (އެއީ) الله ގެ حضرة ން توبة ޤަބޫލުކުރެއްވުމުގެ ގޮތުންނެވެ. އަދި، ދަންނަވޮޑިގެންވާ حكيم ވަންތަ ކަލާނގެކަމުގައި الله ވޮޑިގެންވެއެވެ."

.160 މިއާއެކުން، ޤަތުލު ޚަޠާ އެއްގައި، ނިޔާވި ފަރާތުގެ އާއިލާއަށް، ކުށްކުރި ފަރާތުން އަދާކުރަންޖެހޭ ކަމަށް ބަދަލުގެ ޙާލަތުގައި ކަނޑައެޅިފައިވަނީ، މަތީގެ ދިޔަތަކަށް ސާފުކޮށް އެނގެއެވެ.

އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނު[69]ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ބަޔާންކުރާ "ބަދަލު"ގެ މާނައިގެ ތެރޭގައި ޖިނާއަތުގައި ބަޔާންކުރާ މަދުގެ ދިޔަ ހިމެނޭކަމުގައި ބެލެވޭނެއެވެ.

161. ދެން މިމައްސަލައިގައި އުފެދޭ މައިގަނޑު އެއް ސުވާލަކީ، ދަޢުވާ އުފުލިފައިވާ މާއްދާގައި ރިސްކާޖު ސަލާމަތީގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ބަދަލު މިފަދައިން ބައްލަވައިދީފައިވާކަމުން ދިރާސާކުރެވުނު ކަމަށް ކަނޑައެޅިދާނެތޯއެވެ. ޝަރީޢަތު ހުށަހަޅާފައިވާ ނިސްބަތް 92 ވަނަ އައިޓަމް ބަޔާންކުރި ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިންނާއި، މިމައްސަލައިގައި ގޮތުގެ ބަޔާނާއި ގޮތުން ދިރާސާކުރުމުގައި ހެކި އަދި މިނިވަންކަމުގެ ޝަރުޢީ ނުވަތަ މިނިވަންކަމާ އަދި ނުލިބުނު މިޔާ ދިރާސާކުރުން 2 މަސްދުވަހު ކުރި ހިފެހެއްޓުން ކަން ބައްލަވާފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ދިރާސާ ކައުންސިލް ސަރުކާރު ގޮތުން ބަހައްޓާފައިވާ ކަމެއް ނޫންކަމަށް ދައުލަތުން ފާހަގަކުރި ކުރުމަކީ ޝަރުޢީ ކުރުމަށެވެ. އެހެންކަމުން، އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން "ރިސްކާޖު ސަލާމަތީގެން ކަނޑައެޅިފައިވާ ބަދަލު" ގެ މާނައިގެ ތެރޭގައި ދިރާސާކުރިކަމަށް ކައުންސިލް ހިމެނެންޖެހޭ ކަމެއްގައި ދެކެމެވެ.

162. މިމައްސަލައިގައި މަތީގެ ދިރާސާ ދެން މިކޮޅުން ގެއްލި ނިސްބަތުން ބަލާއިރު، ދިރާސާތަކާ ގުޅޭގޮތުން ދައުލަތުގެ 117 ވަނަ ހުށަހެޅުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގައި، އަޙްމަދު ޢަބްދުﷲގެ ވާރިސުން ކަނޑައެޅި، ވާރިސުންގެ ބަދަލު ދީފި ކޯޓުން ކާރުފައިދާވަތަން އެނގެއެވެ. މަތީގެ ދިރާސާގެ ގޮތުގައި ފަހުން އެކަށީގެންވާ ކޮމިޓީގެ ދަރުން ދިރާސާގެ މިންވަރު ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް ދައުލަތުން މިކޯޓުގައި އެދިފައިވާތީ، ދިރާސާ ގޮތް ގޮތުގެ ކަނޑައެޅުނު ވާރިސުންގެ ބަދަލު ބިނާކޮށް ކަމުގައިވާތީ، މިމުރާޖާގައި ދިރާސާގެ މިންވަރާމެދު ގޮތުގެ ކަނޑައެޅުން އެކަމު ބަލައިގެ ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ. އެހެންކަމުން، ވާރިސުންގެ

---

[69] ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2009

ބަސް ހޯދުމަށްފަހު، ވަރުގެ ދިޔައާމެދު ގޮތް ކަނޑައެޅުމަށް މި މައްސަލަ ދަށުކޯޓަށް ތަޙުޤީޤުކުރުމަށް ޖެހޭކަމަށް ދެކެމެވެ.

ފައިސާ ހިފެހެއްޓުން

163. ފައިސާ ހިފެހެއްޓުމާ މެދު ފަނޑިޔާރު ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 115،114 ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންތައްތައް ތަންފީޛުކުރަމެވެ.

ނިންމަން ފެންނަ ގޮތް

164. އިސްތިއުނާފު ބޭނުންވާ ކަންތައްތަކަށް ނިޔާއާއެކު،

164.1. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 109/Cr-C/2016 ގެ މައްސަލައިގައި ކޮށްފައިވާ ޙުކުމް ބާޠިލްކޮށް،

164.2. ދައުލަތުން، ސ. ފޭދޫ، އިދޭޝްލޮކްގެ، ޢަލީ އާދިލްގެ މައްޗަށް އުފެއްދުމުގެ ގޮތުގައި ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ކުރައްވާ އުފެއްދުމުގައި ދުވަހުއްދައްވާ ކުށަށް ބޭނުންކުރާ ދުވަހުގެ ކުރިން ދަޢުވާ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (އ)ގައި ބަޔާންކޮށް، އަދަބުގެ ސަބަބުން ވިސްނަންޖެހޭ ސާބިތުވާކަން ކަނޑައަޅައި،

164.3. ވިޔަފާރީގެ އަދަދުގެ ގޮތުގައި މި ދުވަސްވަރު ތަޙުޤީޤް ކުރިމަށް 10 (ދިހައެއް) އަހަރު ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް، އަދި އޮފީހެއްގެ ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 (އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނު)ގެ ދަށުން އެއްވެސް ވެހިކަލެއް ދުއްވުމުން ނުދުވާކަމަށް ކަނޑައަޅައި،

164.4. އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުން ކަނޑައެޅިފައިވާ ޙައްދުގެ ގޮތުގައި ހިފުން ކަށްފާރާއިން، ވިހިވިހިވާން ކަނޑުވަރުގެ 2 (ދޭއް) މަސް ދުވަހު ރަށުން ބޭރުކުރުމަށް،

164.5 އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުން ކަނޑައެޅިފައިވާ ޢަދަދުގެ ގޮތުގައި ހިމެނޭ [illegible] ޒިނައާ [illegible] [illegible] ކަނޑައެޅުނީ، ވާރިސުންގެ [illegible] ބިނާކޮށް ކަމުގައިވާތީ، އެ ފަރާތްތަކުގެ ބަސް ހޯދުމަށްފަހު، [illegible] ދެކެމެވެ.

165 އަދަދު ކަނޑައެޅުމާ ގުޅޭގޮތުން [illegible] ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

ފަނޑިޔާރު ހަސަން ސަޢީދުގެ ރައުޔު

166 މި މައްސަލައިގައި ކުށް ސާބިތުވުމާ ގުޅޭގޮތުން ފަނޑިޔާރު [illegible] ފަހުމީގެ ރައުޔަށް ތާއީދު ކުރަމެވެ. އަދި [illegible] ގުޅޭގޮތުން މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު [illegible] [illegible] ރައުޔަށް ތާއީދު ކުރަމެވެ.

ޙުކުމް

167. ދެންފަހެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން މި މައްސަލަ ބެލިއިރު، ބަޔާންކޮށްދިޔަ ސަބަބުތަކަށް އެގޮތުގެމަތިން ރުހުމުން،

167.1. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 109/Cr-C/2016 ޤަޟިއްޔާގައި ކޮށްފައިވާ ޙުކުމް މި ޤަޟިއްޔާބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ބާޠިލުކޮށް، އަދި

167.2. ދައުލަތުން، ސ. މީދޫ، އިރާސްތުގެ، އަދި ޢާދިލްގެ މައްޗަށްކުރި، އެއްގަމުގައި ދުއްވާއެއްޗެއް ނުރައްކާތެރިގޮތުން ދުއްވުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ، އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއްނެތި [illegible]، މި ޤަޟިއްޔާބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ކަނޑައަޅައި، އަދި

167.3. އަދި އާދިލް [illegible] [illegible] [illegible]، އަޙްމަދު ޢަބްދުﷲއަށް ލިބުނު އަނިޔާތަކުގެ ސަބަބުން އަޙްމަދު ޢަބްދުﷲ ނިޔާވެފައިވާތީ، އަޙްމަދު ޢަބްދުﷲގެ މަރަށް އަދި އާދިލް ޒިންމާވާކަން ސާބިތުކޮށްދެވިފައިނުވާތީ، މި ޤަޟިއްޔާބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ކަނޑައަޅައި، އަދި

167.4. އަދި އާދިލްގެ މައްޗަށް ސާބިތުވާ ކުށުގެ [illegible]، ވިދިވިދިގެން ހަނދުވަރުގެ 2 (ދޭއް) މަސް [illegible]، މި ޤަޟިއްޔާބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން [illegible]؛ އަދި

167.5. މި ޤަޟިއްޔާތަކާ ގުޅިގެން 10 (ދިހައެއް) އަހަރު ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް، އަދި އާދިލްއަށް ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 (އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނު)ގެ ދަށުން އެއްގަމު ވެހިކަލްސް ދުއްވުން ނުހުއްދަކުރުމަށް، މި ޤަޟިއްޔާބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ކަނޑައަޅައި، އަދި

167.6. އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުން [illegible] ބަދަލުގެ ގޮތުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ވާރިސުންގެ [illegible] ބިނާކޮށް [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފަނޑިޔާރުންގެ [illegible] [illegible]؛ އަދި

167.7. މި ނިންމުމުގެ [illegible] ތެރެއިން [illegible]، މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] [illegible] [illegible] ފަނޑިޔާރުންގެ [illegible] ކަނޑައަޅައި، [illegible] ހުކުމް ކުރީމެވެ.

މިޤަޟިއްޔާ ބަލައި ހުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު

ފަނޑިޔާރު [illegible]
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު [illegible]